

ПЛОВДИВСКИ УНИВЕРСИТЕТ

ИЗДАНИЕ ЗА ОБРАЗОВАНИЕ, НАУКА И КУЛТУРА

Брой 3 – 4 (516 – 517) година XL

14 април 2022 година

Геополитиката като „СТИЛ НА МИСЛЕНЕ“

**Войната в Украйна и
европейската (дез)интеграция:
възможни оси на промяна**

На стр. 2

**Пловдивският университет е
награден в престижен конкурс**

На стр. 7

На стр. 3

Стр. 12

Водородната електрообилност – реализуемата мечта

В Броя ще прочетете още:

- Д-р Георги Миркович – една от най-ярките фигури на Българското възраждане
- Публичната дипломация – популяризиране и брендиране на България в чужбина
- За един скандален естетически и социален проект на поета Гео Милев

- Чуждестранни студенти от четири държави ще се обучават този семестър по програмата „Еразъм+“
- Студентски литературен конкурс за поезия и проза
- За пожеланото знание като осъзнат избор, или за приемствеността и традициите в образованието

Войната в Украйна и европейската (дез)интеграция: възможни оси на промяна

Д-р Димитър ПАНЧЕВ

На 22 март при голям академичен и обществен интерес в хибриден формат (присъствено и онлайн чрез платформата Zoom) в зала „Компас“ се проведе кръгла маса на тема **„Войната в Украйна и европейската (дез)интеграция: възможни оси на промяна“**, организирана от Центъра за високи постижения „Жан Моне“ към Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“. Кръглата маса беше открита с приветствие от ръководителя на центъра проф. д-р Иван Чалъков.

Центърът „Жан Моне“ е част от европейска мрежа изследователски центрове, които събират в себе си експертния опит и компетенции на високоспециализирани изследователи и имат за цел да развият активности и сътрудничества между различните дисциплини и ресурси в европейските изследвания, както и да създадат съвместни транснационални дейности и структурни връзки с академични институции в други страни.

Известният политолог Иван Кръстев, който е и член на консултативния борд на центъра „Жан Моне“ към Пловдивския университет, определи войната в Украйна като край на продължили повече от 30 години „мирен ред в Европа“ след края на Студената война и опасно начало на нова епоха, в която е възможно да се променят самите принципи и правила на международните отношения и в някакъв много важен смисъл – светът, в който ние, европейците, живяхме досега. И макар изминалите няколко седмици да са твърде кратък период, за да си дадем ясна сметка за основните измерения на промяната, която се случва пред очите ни, то началото на нейното осмисляне вече е поставено.

Тръгвайки от тази изходна предпоставка, екипът на центъра организира дискуссионен форум с международно участие, на който кризата и военният конфликт в Украйна бяха разгледани през фокуса на основните изследователски направления, заложили в основата на експертното знание и капацитет на екипа на „Жан Моне“. Целта на дискусията бе да направи един първоначален опит за *оформяне на тези и други ключови оси на случващата се промяна* и техните явни и скрити ефекти върху процесите на европейска интеграция и дезинтеграция, включително мястото на България в тези процеси.

Заложените направления в изследователската програма на център „Жан Моне“ бяха разделени на три кръгли маси, в които участниците имаха по 20 минути, за да представят и защитят с аргументи своите позиции и гледни точки, а в рамките на обобщаващите дискусии след всяка сесия онлайн връзката даде възможност на гостите извън Пловдив също да задават въпроси към панелистите.

В рамките на първия панел под наслов **„Хуманитарна криза, социални и младежки политики в контекста на европейските ценности и идентичност“** участниците доц. д-р Абел Полезе и доц. д-р Ирина Поправко представиха погледи „отвътре“ на хуманитарната криза и нейните измерения – единият през личния си опит на бягащ от войната, а втората – от перспективата на руски антрополог, чийто основен изследователски фокус през последните години са именно промените в руското общество през изминалото десетилетие. Техните гледни точки бяха допълнени от изказванията на известния пловдивски обществен и книгоиздател Манол Пейков, който разказа за своето участие в различни дейности, свързани с подпомагането и подкрепата на бягащите от военните действия, или как според него „един обикновен човек и гражданин“ чрез действията си и своите социални контакти може да задвижи цяла една верига от човешки действия, основани на емпатия към страданието и болката на напълно непознати хора. Журналистът Веселин Стойнев постави акцент върху актуални разделения в българското общество, за което допринасят и българските медии, и как това дава отражение върху начините, по които гледаме не само на хуманитарната криза, но и как рефлектира върху готовността ни да възприемем Другия.

Във втория панел – **„Демокрация, право и върховенство**

От дясно наляво: издателят Манол Пейков, доц. д-р Сийка Ковачева, д-р Димитър Панчев

на закона, включително перспективи за разширяване, консолидация и позициониране на ЕС като глобален фактор за стабилността на геополитическата карта на света“, участваха проф. д-р Георги Димитров от Софийския университет „Св. Климент Охридски“, който, анализирайки процеса на подготовка и членство на България в ЕС, а също и в страни като Румъния, Унгария и Полша, защити тезата, че няма „бърз път към ЕС“ и че Съюзът не може да влияе върху местните политики на държава членка, поради което европеизацията на страната кандидатка трябва да бъде успешно завършена преди присъединяването ѝ към ЕС. Украйна трябва да бъде приета в ЕС, но тя няма да се справи сама и трябва да получи цялостна стратегическа програма с осигурено подходящо финансиране, за да се подготви за членство. Членовете на екипа на „Жан Моне“ проф. д-р Ирена Илиева, ръководител на Института за държавата и правото към БАН (преподавател в ПУ), и Димитър Ангелов говориха за особености на търсещите убежище от война като различен от статута на бежанец и направиха оценка на реакциите на институциите в ЕС и страните членки и проблемите, свързани с развитието на европейската интеграция, включително в сферата на отбраната.

В третия панел – **„Наука, технологии и иновации в контекста на военно противопоставяне – съдбата на „зелената сделка“ след промяната в търговските отношения между ЕС и Русия“**, участие взеха изследователите от Центъра за изследване на демокрацията (ЦИД) Тодор Галев и Констанца Рангелова и членовете на екипа на „Жан Моне“ проф. д-р Иван Чалъков, проф. д-р Иво Христов и докторантката Биляна Милева. Констанца Рангелова разгледа нарастващата зависимост на ЕС от руски енергийни ресурси и свързаните с това заплахи за сигурността на енергийния сектор, в който се наблюдава ускорено навлизане на руски фирми както чрез изграждане на съответната инфраструктура, така и чрез купуване на собственост и дялове в индустриални фирми, финансови институции и др. Тодор Галев анализира ефекта от наложените санкции върху технологичните вериги в руската икономика, като направи паралел между новите ембаргови режими и тези от времето на Студената война. Иво Христов очерта геополитическата картина на започващата според него „нова епоха“, свързана с край на процесите на глобализация и с оформянето на няколко конкуриращи се и икономически относително изолирани една от друга зони на влияние, центрирани съответно около САЩ, (Западна) Европа, Русия, Китай, Япония-Корея и някои от големите държави в Близкия изток (Турция, Египет или Саудитска Арабия). Иван Чалъков и Биляна Милева откриха дефицитите на доминиращите днес геополитически анализи като едно от последните убежища на класическото модерно мислене от края на 19. и началото на 20. век. (Техните изказвания публикуваме отделно на стр. 3).

Екипът на центъра „Жан Моне“ обработва видеозаписите от кръглата маса, които заедно с презентации и други помощни материали ще бъдат в най-скоро време достъпни на неговия сайт <https://hiddeneurope-jeanmonnet.uni-plovdiv.net/>

Геополитиката като „стил на мислене“: модерни наследства и актуални ограничения

Проф. д-р Иван ЧАЛЪКОВ:

За нас с Билиана Милева е предизвикателство да влезем в област, в която не сме работили като социолози, геополитиката. Войната в Украйна, от една страна, това, което всички виждаме – бежанци, бомбардировки, видеа на поразени танкове и камioni, и от друга – едни мъдри геополитически анализи как Путин няма мал избор и т.н. Този начин на мислене е неадекватен на случващото се в момента. Като социолог на науката направих преди няколко седмици за себе си паралел със старата представа за науката – където ние отказваме да се месим в нейната кухня и трябваше да дойде Латур, за да ни каже, че имаме не субекти и обекти, а агенти, човешки и нечовешки, и където днес ние сме много по-свободни по отношение на знанието да критикуваме научни експерти. Докато в геополитиката са останали назад – защото през последните десетилетия полето на икономиката също бе „деконструирано“ – в смисъл, че старата кейнсианска икономическа наука („економикс“) бе дълбоко променена от автори като Коуз, Уилямсън, Чандлър, Дъглас Норт, Ромър и други, инкорпорирайки в своите модели техническата промяна и иновациите.

Затова правим пръв опит да помислим за „геополитиката като „стил на мислене“: модерни наследства и актуални ограничения“. С Б. Милева сме структурирали изказването си в три части, като в началото съвсем накратко ще представим модерността като фон, на който тя възниква. Защото геополитиката е преди всичко резултат от модерността. Геополитика няма в Римската и Византийската империя, макар и там да има „цивилизация“ и „варвари“ – една от ключовите опозиции на геополитиката. Тя се появява на фона на суверенната държава след Вестфалския мир от 1648 г., със създаването на модерните империи, които са различни от средновековните, и неслучайно испанската и португалската пропадат за сметка на английската и холандската, по-късно френската колониална империя и т.н. Геополитиката като модерен предмет се конструира тъкмо когато възникват националната държава от втората половина на 19. век и нейните ограничения.

В „Голямата шахматна дъска“ Бжежински казва, че с края на Студената война в Европа свършва един 300-годишен период, а това, на което Болтански и други съвременни автори обръщат внимание в последните години, е, че суверенната държава още със самото си възникване акцентира върху необходимостта от постоянни армии, необходимостта да се усвояват и устройват територии със съответното население и икономика. Тогава възниква науката, дала езика, на който суверенната държава да описва и мисли тези неща – става дума за статистиката. И по същия паралел след статистиката се появява и това, което днес се нарича „социално-икономическа география“ (*human geography* на английски), така е и със социологията. Болтански в книгата си „Мистерии и конспирации“ казва, че във втората половина на 19. век националната държава като „практически реализирана утопия“ възниква чрез модерното право, но и чрез социологията, икономиката и естествените науки, които позволяват контрол и дават език за описание на „реалността“, която тя създава – население, природни ресурси и всичко останало. И тук ние като социолози, когато изследваме научното знание, си даваме сметка, че то е инструмент в изграждането на империи, защото самата наука е такава, че позволява след полевите експедиции учените в един много съществен смисъл да „пренасят“ (под формата на „данни“) посетените от тях места в Африка, в Америка, в Тихия океан, обратно в Париж, в Лондон, Берлин, Петербург и с всяко следващо движение на учените до нови

Проф. д-р Иван Чалъков

Предлагаме ви доклада на проф. д-р Иван Чалъков и докт. Билиана Милева, представен на кръглата маса „Войната в Украйна и европейската (дез)интеграция: възможни оси за промяна“.

места се създава една асиметрия – появяват се „главни места“ (столици, capitals), където се натрупват (капитализират) данните за „перифериите“.

Днес е същото – който успее да прати сонда до Луната или Марс, трупа едни огромни бази данни и той решава какво да пусне за публиката и какво не. Не е случайно, че Китай положи огромни усилия да изпрати собствена сонда на Марс и Луната, за да се картографира ресурси, да не са само американците. И този процес продължава вече 400 години. Така че и научното знание е част от този процес на изграждане на империи, каквато е и геополитиката, която като „филиал“ на социално-икономическата география изследва властта и съперничеството между тези „колективни индивиди“ – империи и суверенни държави, конструирани след 1648 г. Това се случва на фона на географията и това е география през конфликти, империи, войни за ресурси, за население, за достъп до пристанища – както Русия с Проливите, достъпа до топлите морета.

Разбира се, геополитиката възниква исторически, като от едната страна са англичанинът Макинтьр и американецът адмирал Махан, който въвежда концепта за морските сили и континенталните сили, а другият важен източник за геополитиката е руската военна география, която тихомълком възниква в империята, усвоявайки Средна Азия и вече по друг начин мислейки Сибир. В наши дни геополитиката мислим например и през шведската активистка Грета Тунберг, това са социални и екологически движения, терористични мрежи, финансови мрежи, мафиотски мрежи, които придобиват глобален мащаб, те също влизат в това определение за геополитика.

Направих едно малко проучване и намерих книгата на Колин Флинт „Геополитика“, чието трето издание има много хубав увод, който използвам тук като нещо общоприето. Той твърди, че „геополитиката е привлекателна, защото предлага опростено и редуцирано разбиране за един сложен свят“. Така опростено, то лесно се възприема от интелектуално (не)изкушени хора. От друга страна, тъй като много често интелектуално изкушени са политическите елити, то им дава един сравнителен хоризонт, на базата на който да планират своите политически действия. Така че геополитиката, описвайки света, директно задава рамките на политическите действия, които следват, а не се опитва „да описва света в неговата сложност“. И това, което е много важно, защото от самото начало, от 19. век, тя всъщност представлява политически елити и техните експерти и се прави от тях, а не толкова от академичната общност на географите. Едва след края на Студената война възниква „критическата“ геополитика като академична дисциплина, която започва да критикува подхода на тази класическа геополитика. Така че е важно да удържаме, че е възможна и друга геополитика, която не редуцира, а признава сложността на света и оттук вече не налага гледната точка на един или друг актьор и неговия ред, а работи като рамка за дистанциране от очевидностите – нещо, което Карл Махайм прави по отношение на политиката през 30-те и 40-те години на 20. век, говорейки за социология на познанието.

Тази възможна друга геополитика не е доминираща днес, а напротив – доминира създадената от Макинтьр геополитическа схема, която показва, че който контролира Евразия и нейната „централна зона“, от Урал, от Каспийско море по Волга и някъде до Якутия на изток и Алтай и Памир на юг, той държи ресурсите и контролира останалата част от континента – Източна Европа, Централна Азия и Близкия изток надолу. В своята концепция на тази доминираща позиция той противопоставя морските сили – Великобритания, после САЩ, Япония, които успяват да балансират, да маневрират, бивайки много по-подвижни, и успешно да се противопоставят на континенталните сили от 18. век насам. Както

Геополитиката като „стил на мислене“...

➤ От стр. 3

Макинър посочва, технологиите – като появата на железниците, могат да променят това положение на нещата и континенталните сили отново да получат предимство. Ето защо с появата на авиацията САЩ, които са сила в тази област през Втората световна война, допълват военноморската мощ с авиация. Неслучайно емблемата за следващите 50 години и чак до наши дни са самолетносащите, които са мобилни в океана, но позволяват контрол и във въздуха, което е в основата на геополитическата картина на САЩ още от времето на Студената война. Така че подходът на класическата геополитика доминира през Студената война – Макинър и Махан са в основата на НАТО, което Чърчил и останалите западни съюзници създават през 1948 г.

Най-интересното е, че след кратка пауза този подход доминира и днес, като е особено видим в работата на Александър Дугин. Там той също предлага едно опростено разбиране за един сложен свят. Ние представяме тук част от едно негово интервю пред българска телевизия, в което ясно се проявява неговата принадлежност към класическата геополитика, типичното за нея *опростено и редуцирано разбиране за нашия сложен свят, което обаче по някакъв начин е привлекателно за част от населението – „другата България“*, за която говори Веселин Стойнев.

Интервю на Александър Дугин пред Нова телевизия, 7 октомври 2017 (извадка):

„България и Русия са два православни славянски народа, тясно свързани с миналото си... Исторически българите неведнъж са вземали противоположната на Русия страна в геополитическо отношение. За да го разберем, трябва да разгледаме ситуацията от две страни: от *гледна точка на културата, религията и славянската принадлежност* ние сме много близки, сходна история, разбираме се и се обичаме. Отношенията между двата народа **винаги** са били добри. Но *отношенията между държавите* са нещо съвсем друго – България в повечето случаи е избирала Запада като геополитически партньор и съответно се оказва на противоположни страни с Русия.

Сега геополитическата борба между Евразийския континент и Атлантически сили продължава, приема нов вид. Ако България може да избира между Изтока и Запада, то Русия няма такъв избор! Руската позиция е стабилна – не можем да се обърнем на Запад, Русия не е Запада – тя е Евразия, Изтока...

Русия не може да отстъпи от своята територия, Русия остава постоянна! Както е постоянна и любовта и приятелството ни с българския народ. Българският политически елит избира ту Русия, ту Запада, но това не е изборът на българския народ. Русия разбира това и никога няма да разглежда българския народ като враг, дори когато елитът и политическото ръководство разглежда Русия като заплахата и враг.

Членството на България в НАТО и Европейския съюз не е точно предателство – през 1990-те когато България и други източноевропейски страни избраха членство в НАТО и ЕС, Русия сама беше предала себе си, сама загуби своята собствена идентичност. Затова тези страни не могат да бъдат съдени строго... Но днес когато *Русия отново е полюс на суверенитет, символ на консерватизма и традициите, на православните традиции*, отношението към Изтока и към Запада трябваше да се промени... Западната цивилизация постепенно се отрича от консервативните си корени, насърчава еднополите бракове, отрича всякаква връзка с традициите, отказва се от националния си дух. При тази подмяна на „духа на Запада“ оставането на България и другите източноевропейски страни в НАТО вече е предателство!“

Флинт изявява няколко характерни черти на класическата геополитика, напълно приложими и към Дугин, който в книгата си „Четвъртият път: въведение в четвъртата политическа теория“ говори от привилегированата позиция на принадлежащ към управляващия руски православен елит. На второ място, той представя една типично „мъжкарска“ позиция на човек, който „всичко вижда“ и „всичко знае“, давайки категорични класифика-

ции и разграничения с ясно очертани зони, сходства и различия на актьорите. Тези актьори от своя страна са еднозначно дефинирани в рамките на една „обективна“ теория или история, която задава и оправдава съответната външна политика. Подобни лесни за разбиране и опростени схеми целят спечелване на обществена подкрепа. При това този поглед по същество е държавно центричен, той обосновава политика на **териториален държавен суверенитет**.

Струва ми се, че в класическата геополитика е налице едно базисно противоречие: имаме това „твърдо ядро“ – „Евразия“, „Атлантика“ и т.н., за което и Дугин говори, и същевременно във всички класически геополитически концепции има една *изменчивост на ресурсите, на средствата* – технологии, жизнени пространства, качество на човешките маси и др. Например появата на железниците ограничава предимствата на „морските сили“; появата на ракетите намалява превъзходството на авиацията; появата на петрола намалява значението на въглищата; днес петролът е подкопан от лития.

В рамките на геополитиката тези изменения обаче са „външни“, не са свързани с вътрешните качества на политическите системи, които остават неизменни и „вечни“ по думите на Дугин. Те могат само да стимулират икономическия и технологичния просперитет... Един пример – многократно чуваме като аргумент, че от Харков до Москва било 5 минути с ракета и затова Русия не може да си позволи да остави Украйна независима и не дай боже член на НАТО. В момента над Русия обаче, на височина между 300 и 500 км, има 2000 спътника на Илън Мъск, които предават данни на украинската армия. В 21. век не става дума за някакви 800 км от Харков до Москва, а става дума за 300 км над главите на всеки един от нас. Никой не знае какво има в тези спътници, особено когато станат няколко (десетки) хиляди... Искам да кажа, че днес, през 2022 година, разстоянието между Москва и Харков не е никакво оправдание за нападението над Украйна, поне не що се отнася до уязвимостта на столицата на Русия.

Не на последно място, геополитиката говори за едни едромасабни същества – „православие“, „Русия“, „Евразия“, които при това са представени като обективни дадености. Но всъщност става дума за етикети и конструкции, чрез които съвсем малки групи от хора на власт, контролиращи обаче значими материални, човешки и комуникационни ресурси, налагат своите **частни** интереси. Това, което Дугин ни представя, постмодернистите биха казали, че е идеологизиран метаразказ и че този разказ не е единственият и в никакъв случай не може да претендира за универсалност, още по-малко за „обективност“. Този метаразказ с нищо не е привилегирован спрямо други възможни метаразкази. Другото, което се игнорира, е, че тук става дума за мрежови ресурси, за мрежови същности. Всъщност геополитиката е един от ресурсите, чрез които определени политици и групите зад тях изграждат мрежи. Тоест става дума за концентрация на власт в шепата хора. Казано още веднъж, зад „едромасабните същества“, с които оперира геополитиката, стоят **частни интереси на конкретни властови групи, скрити зад универсални твърдения**.

Има особена „слепота“ и нерелексивност относно ролята на езика в създаването на приемани за даденост допускания (за „Запада“, за исляма, за Източна Европа, Близкия изток и др.), а основаващите се на тези допускания неоспорими разкази за части от света и хората, които ги населяват, оправдават военни действия и други външнополитически ходове. Всичко това води до подценяване на „мрежовата“ природа на отношенията между държавите – на това, че често не може да се прокара твърда разлика между глобално, национално и локално равнище. Не на последно място, това мислене „на едро“ създава един определен дефицит на „въплътена“ перспектива и „ситуационно знание“, на говорене за реалните хора на реалните места, т.е. *липсват чисто човешките истории за прекършените съдби, погубените животи и дадените жертви* – нещо, което класически геополитически анализатори като Дугин не могат (а може би и не искат!) да свържат със своите анализи.

Учени от Пловдивския университет с престижни позиции в рейтинговата класация „AD Scientific Index“

Има множество системи за класиране на университетите и ученияте, базирани на различни методологии и принципи, но общото е, че да попаднеш в тях винаги е престижно. Една от тези рейтингови системи със световен авторитет е „AD Scientific Index“, при която класацията се извършва като се вземат постиженията на най-изявените учени, влизащи съответно в първите 10000, първите 100000, първите 200000, първите 400000 в света. И в зависимост от тези данни, всеки попаднал в „AD Scientific Index“ учен или неговият университет, може да се види къде е поставен в рамките на своето висше училище, на своята страна, на Европа или на света. Топ класацията на „AD Scientific Index“ има за цел не само да изброява областите, в които един университет е най-добрият или има място за подобрение, но и да отразява резултатите от научните политики на институциите, т.е. да разкрива компетентността на университетите да привличат стойностни учени и да ги задържат като насърчават развитието им.

В актуалната класация на „AD Scientific Index“ от началото на месец април 2022 г. от България са включени 846 учени от 42 научни институции (41 университета и Българската академия на науките), сред които Пловдивският университет е на седмо място (а в класирането за последните 5 години е на четвърто място). От нашата алма матер са включени 43 учени, като в първата десетка влизат 7 представители от Факултета по математика и информатика (ФМИ) и трима от Биологическия факултет (БФ), а проф. Николай Кюркчиев

е класиран първи за България в направление „Математика“, ако изключим ученияте от БАН, той би трябвало да е следван от проф. Антон Илиев и проф. Снежана Христова, но и така техните позиции са достатъчно престижни. Ето кои са първите десет от ПУ и в скоби са дадени местата, които заемат в националния рейтинг за съответната научна област и факултета: проф. Николай Кюркчиев (1, ФМИ), проф. Антон Илиев (4, ФМИ), проф. Асен Рахнев (ФМИ), проф. Снежана Христова (5, ФМИ), проф. Иван Ганчев (ФМИ), проф. Иван Минков (7, БФ), проф. Балик Джамбазов (10, БФ), проф. Петко Проинов (12, ФМИ), проф. Манчо Манев (16, ФМИ), проф. Илиана Велчева (6, БФ).

От българските учени най-напред в световната класация е доц. Венелин Кожухаров от Софийския университет, който е на 770-о място. Министърът на образованието и науката акад. Николай Денков също заема престижно място – сред първите 25000 учени в света.

Трябва да отбележим, че Пловдивският университет според класацията на „AD Scientific Index“ стои стабилно не само в национален, но и в международен план – от регистрираните в Европа 3117 университета сме в първата половина, а при 15188 университета в света сме в първата третина. Ето и линк, където могат да се видят всички учени от Пловдивския университет, включени в класацията според „AD Scientific Index“:

<https://www.adscientificindex.com/?university=Plovdiv+University+Paisii+Hilendarski>

Геополитиката като „стил на мислене“...

➔ От стр. 4

Докт. Биляна МИЛЕВА: Аз ще се опитам да представя моята гледна точка в две направления. Едното е личният ми опит в работата в разни международни проекти като част от неправителствена организация. Има много голяма разлика между „живия живот“, комуникацията с хората и това, което е абстрактното представяне на една история. И тук мисля, че Толстой доста добре е описал такива процеси във „Война и мир“ – как точно се случва една битка, как хората, участващи в нея, изпадат в шок и изобщо не може да става въпрос за комуникация и координация между участниците... И не става въпрос за технологии, защото, дори сега да имаме комуникационни технологии, едно живо, нормално човешко същество, изпитващо емоции, в момента, в който види пред себе си бомби, гърмежи, просто е абсурдно да мисли рационално и последователно.

Докт. Биляна Милева

Другата линия на мисълта ми е следствие от това, че не можем да възприемаме една общност от хора, без значение дали това е община, държава, нация, или някакъв друг вид абстрактна група, като единичен организъм, който може да действа координирано, структурирано, и това се вижда много ясно всеки път, когато се опитаме да правим някаква обща инициатива или дейност. Виждаме, че ежедневната организация на съжителството е изключително трудна, а какво остава за несъответствията между това, което се представя като един разказ, наратив, на ниво държава или глобус.

Мисля си, че Бруно Латур също от тази гледна точка представя концепцията за „Гей“, т.е. Не глобуса, който е една абстрактна карта, а става дума за една тънка коричка, която всъщност представлява

система без мащаб, в нея не можем да отделим малкото от голямото ниво. Латур използва Гей по предложение на Джеймс Ловлок. Това не е Гей от гръцката митология (майката земя), нито Земята като планета (глобус), за да представи тънкия слой от земната кора, който е пригоден за живот (обитаване) и в който се случват всички взаимодействия, като актьорите са човеци и нечовеци според теорията му за дейците мрежи. Концепцията е необходима като нова притегателна точка, защото, преди да я въведе, Латур говори за основната ос на противопоставяне, която съществува според него в наше време – опозицията между старото (носталгичната земя на старото време, към която много хора искат да се завърнат и която възплава идеята за връзката между даден род/народ и земите, които обитават и се изхранват) и новото (глобуса, който си представяме като планета, видяна от космоса). Латур казва, че всъщност не можем да се върнем към старото и към традиционния начин на живот, но също така не можем да преминем и към новото – тази представа за земята като планета. Защото в нашата представа за Земята като планета просто не е възможно да се поберат интерпретациите на различните актьори за това какво представлява планетата ни и каква е посоката ни на развитие. Конкретният пример, който дава той, е със срещата в Париж от 2015 г. и решенията ѝ за екологичната криза – там се открояват различните позиции, включително тази на САЩ, и съответно плановите на заинтересованите страни.

Гей е една нова представа за „природата“, необходима поради сложността на обстановката, която сме създали през последния половин век, движейки се към глобализация, производство и др. Тя е крехката комплексна система, във и чрез която живите организми модифицират планетата Земя. Според Латур концепцията за Гей на Ловлок е често неразбрана, защото се наслажда върху по-старата представа и се възприема като един гигантски жив организъм. В своите лекции Латур представя Гей като комплексна и двусмислена същност, чрез която да разплете етически, политически, теоложки и научни аспекти на вече остарялата представа за природата.

И всъщност това, което ние би трябвало да правим, и там, откъдето ние би трябвало да изхождаме, е именно отношението с човека до нас, този, с когото спорим, или този, с когото сме съмишленици и приятели.

Гражданско образование

Академичната автономия

Един от основните принципи, на които се основава функционирането на висшите училища¹, това е принципът за академичната автономия. Тя е възникнала още с появата на първите университети през Средновековието и през годините е била изпълвана с различно съдържание. В днешната динамична обществено-политическа обстановка академичната автономия е предмет на правнонормативна уредба, която е в действащото законодателство на държавата. Значимостта на академичната автономия е голяма за устройството и дейността на висшите училища, защото тя дава нужната свобода и произтичащата от нея отговорност на университетите като самостоятелни юридически лица, развиващи своята образователна и научноизследователска дейност. Известно е обаче, че държавата (посредством компетентните си органи) е принципал и регулатор в областта на образованието. Този факт сам по себе си поставя и въпроса за границите на академичната автономия и нейните измерения в стремежа за запазване на свободата на висшите училища и независимостта на научните изследвания.

В България регламентацията на понятието „академична автономия“ като правен институт преминава през три основни периода в развитието на законодателството в областта на висшето образование, които съвпадат с историческото и обществено-политическото развитие на държавата. Първият период е от Освобождението до 1944 г., вторият е от 1944 г. до 1989 г. и третият е след демократичните промени от 1989 г. до днес².

Към днешна дата нормативната уредба на академичната автономия е в Конституцията на Република България (КРБ) и в самостоятелната Глава четвърта от Закона за висшето образование (ЗВО). В чл. 54, ал. 4 от КРБ се прогласява, че висшите училища се ползват с академична автономия. Легалната дефиниция на понятието е в ЗВО, където се казва, че в академичната автономия намира израз интелектуалната свобода на академичната общност и творческата природа на образователния, изследователския и художествено-творчески процес като върховни ценности. ЗВО подчертава изрично, че висшето училище трябва да осъществява цялостната си дейност върху принципа на академичната автономия в съответствие със законите на страната.

В академичната автономия според ЗВО се включват три компонента, а именно: академични свободи, академично самоуправление и неприкосновеност на територията на висшето училище. Внимателният прочит на закона показва, че тези три форми на автономия са с относителна самостоятелност, но също така и че те са взаимно обвързани помежду си.

Първият компонент – **академичната свобода**, се изразява в свобода на преподаването, свобода на провеждането на научни изследвания, свобода на творческите изяви, свобода на обучението, свобода на сътрудничеството за извършване на съвместна

Рубриката води доц. д-р Христо Паунов – омбудсман на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“

учебна дейност с други висши училища и научни организации и на образователен франчайз с други висши училища, както и на съвместна научноизследователска, художествено-творческа, проектна и иновационна дейност с други висши училища и организации в страната и чужбина.

Вторият компонент на академичната автономия е **академичното самоуправление**. То се изразява в най-различни дейности, като една голяма част от тях са изброени във вид на каталог в чл. 21 от ЗВО. Основно място сред тези дейности заемат редица административни свободи (изборност и мандатност на всички органи за управление; право на висшето училище да урежда устройството и дейността си в собствени правилници в съответствие със ЗВО; самостоятелно определяне на научно-преподавателския състав, на условията за приемане и формите на обучение на студентите, докторантите и специализантите; самостоятелно разработване и изпълнение на учебни планове и научноизследователски проекти и т.н.), но тук трябва да се подчертае, че към академичното самоуправление спада и правото да се извършват редица стопански дейности (право на изграждане, притежаване или ползване на материална база, нужна за образователната и научноизследователската дейност и за социално-битовото обслужване на студенти и преподаватели, докторанти и служители; право на извършване на стопанска дейност, свързана с основната дейност на висшето училище и реализацията на създаваните от него научноизследователски резултати и обекти на интелектуална собственост; право на сдружаване с други лица, както и на създаване на търговски дружества за целите на стопанската реализация на резултати от научни изследвания и обекти на интелектуална собственост със собствени средства и др.).

Третият компонент на академична автономия е **неприкосновеността** на висшето училище. Съгласно с чл. 22 от ЗВО автономията на висшето училище не може да се нарушава чрез: намеса в дейността на висшето училище, освен в случаите, изрично посочени в закон; влизане или оставане на органите на сигурността и обществения ред без съгласието на академичните власти, освен за предотвратяване на непосредствено предстоящо или започнало престъпление, за залавяне на извършителя му, както и в случаите на природни бедствия и аварии; създаване и дейност на политически и религиозни организации във висшето училище; осъществяване на дейност, накарняваща конституционни права на членовете на академичната общност, свързани с раса, народност, етническа принадлежност, произход, религия, убеждение, политическа принадлежност. Тази форма на академична автономия е нова и е въведена в нашето законодателство за първи път със сега действащия ЗВО. Законът не дава определение на неприкосновеността на висшето училище. В доктрината тя се определя като запазване от външна намеса и посегателства, политическа и религиозна неутралност на висшето училище. Това е институционалната неприкосновеност (не само пространствена неприкосновеност като сгради и територия) на висшите училища като най-важни научни и образователни институции.

В заключение трябва да се посочи, че академичната автономия е важен фактор за осъществяване на едно от конституционните права на гражданите – правото на образование, в това число и висше, съгласно с чл. 53 от КРБ. Научните изследвания, технологичното развитие и иновациите са едни от двигателите на съвременната икономика в модерните държави. А за да могат да изпълнят успешно своята обществена роля, висшите училища трябва да разполагат с достатъчно независимост от държавата.

¹ Съвременният легален термин е именно „**висши училища**“, а не „**висши учебни заведения**“ или „**ВУЗ**“, както много често все още се използва в публичното пространство.

² За тези три етапа на развитие – вж. Димитрова, Д. Исторически традиции и тенденции за развитие на академичната автономия. – В: Известия на съюза на учените – Варна, № 1, 2016 г., с. 63 – 65.

³ Вж. Георгиев, И. и Петров, В. Пряката демокрация и академичната автономия. – В: Научни трудове на Института за държавата и правото, С., 2014 г., с. 118 – 119.

Отличиха Пловдивския университет с трета награда в престижен конкурс

Пловдивският университет „Паисий Хилендарски“ бе отличен на Годишните национални награди по безопасност и здраве при работа за 2021 година. Дванадесетото издание на традиционния конкурс, организиран от фондация „Център за безопасност и здраве при работа“ с любезната подкрепа на Изпълнителната агенция „Главна инспекция по труда“ към Министерството на труда и социалната политика, се проведе на 24 февруари 2022 г.

Най-голямото висше училище в Южна България зае трето място в категория „Големи предприятия с над 250 заети лица – група 3“, в която попадат икономическите дейности: хотелиерство и ресторантьорство, медико-социални грижи с настаняване, хуманно здравеопазване, образование, държавно управление, далекосъобщения и дейности по обслужване на сгради и озеленяване.

Наградата получи доц. д-р Надя Чернева – заместник-ректор на университета с ресор международно сътрудничество, академична мобилност, връзки с обществеността и протокол. Доц. Чернева благодари за отличието и професионализма на учредителите на

наградите, като подчерта, че ПУ „Паисий Хилендарски“ е една от научно-образователните институции, справили се по възможно най-добрия начин с осигуряването на безопасна и здравословна среда на работа в условията на пандемия от самото ѝ начало (с осигуряване на планова ваксинация, преминаване към обучение в електронна среда, график на заетост за административните звена, откриване на медицински пункт за антигенни и PCR тестове, стриктно спазване на всички противоепидемични мерки). Тя изрази задоволството си от факта, че новата политика на академичното ръководство и личната ангажираност на ректора на университета проф. д-р Румен Младенов за формиране на експертно звено, фокусирано върху изграждане на специфична култура на работната среда и добра комуникация, не е останала незабелязана.

Основната цел на инициативата е да бъдат отличени примерите за добри практики в областта на здравословните и безопасните условия на труд в България, както и да се насърчат дейностите, свързани с превенция и контрол на рисковете на работното място чрез активно включване на всички заинтересовани страни.

Виктория Палигорова – председател на Студентския съвет на ПУ, беше избрана в ръководството на НПСС

Общото събрание на Националното представителство на студентските съвети избра на 19 Февруари 2022 година нов Изпълнителен съвет, който се състои от девет души. За първи път за член на състава на ръководния орган е избран представител на студентската общност на ПУ „Паисий Хилендарски“ – Виктория Палигорова, студентка в специалността „Право“ на Юридическия факултет, председател на Студентския съвет на Пловдивския университет от март 2021 г.

Ето какво сподели Виктория Палигорова по този повод:

„През годините на обучението ми съм била член, координатор и представител на студентите в множество разнообразни комисиции, свързани със стипендии, обществения акредитация и студентски инициативи на регионално и национално ниво. Участвала съм в многобройни обучителни семинари, конференции, дискусии, форуми, публични лекции, работни групи, вклю-

Виктория Палигорова

чително при изготвянето на стратегията за развитието на младежта за град Пловдив.

Еднолично и като част от колектив съм участвала в организирането на разнообразни спортни, обучителни и доброволчески събития.

Надявам се, че участието ми в Националното представителство на студентските съвети ще допринесе за постигане на по-благоприятни условия на обучение за студентите, както и за цялостното развитие на организацията и студентските общности в страната.“

Среща разговор на тема „Междоличностни възприятия“

Клубът по психология към Педагогическия факултет на Пловдивския университет организира на 30 март 2022 г. среща разговор на тема „Междоличностни възприятия“, която се проведе в електронна среда с близо 200 участници в нея.

Лектор бе д-р Бенджамин Къстър, който е гост преподавател в Педагогическия факултет на ПУ като стипендиант на Българо-американската комисиия за образователен обмен „Фулбрайт“. Презентацията му включваше елементи от социалната психология и комуникация, разгледа факторите, които влияят върху междоличностните възприятия (културата, личността, миналият опит на човека и др.), често срещаните грешки във възприятията ни (емоционални очаквания, стереотипите, ефекта на ореол, проекция, първичност, новост и др.) и стратегиите за подобряване на начина, по който възприемаме другите.

Д-р Бенджамин Къстър защитава докторска степен по

Д-р Бенджамин Къстър

психология през 2020 г. към Университета на Аризона, през 2014 г. завършва магистърска степен по комуникации в Станфордския университет, а през 2011 г. – бакалавърска степен по масова комуникация в университета в Тексас – Тексаркана. Неговите изследвания и научни интереси са насочени към междоличностната комуникация, масовата комуникация, комуникационните технологии, социалната психология и еволюционната психология.

Публичната дипломатия – популяризиране и брендиране на България в чужбина

Доц. д-р Даниела ПАСТАРМАДЖИЕВА

На 4 април 2022 г. д-р Таня Димитрова, генерален консул на Република България в Милано, изнесе публична лекция по покана на катедра „Политически науки и национална сигурност“. Темата на лекцията беше „Публичната дипломатия – популяризиране и брендиране на България в чужбина. Фокус: Северна Италия.“

Лекторът, д-р Таня Димитрова, е български дипломат, която през последните 10 години представя България като посланик в Загреб и генерален консул в Милано. Тя има три магистърски степени, доктор-

Д-р Таня Димитрова

Фокус: Северна Италия

ска степен и различни специализации, една от които по външна политика и дипломатия в Загребския университет. Носител е на множество ордени, награди и грамоти. Една от по-известните е наградата „Европейска реч на годината“ от 2019 г., връчена ѝ от Европейския дом в Загреб. Носители на тази награда са няколко президенти, премиери и министър на външните работи.

Д-р Димитрова представи пред участниците същността на публичната дипломатия, подходите за нейното осъществяване, както и разграничаването ѝ от други дейности. Наред с това тя сподели примери от своята работа, сред които поставянето на пет паметника и паметни плочи в Хърватия и пет в Италия. Посоченото е само малка част от българските следи, оставени от нея по света.

В събитието взеха участие студенти, докторанти и преподаватели от катедра „Политически науки и национална сигурност“ от ПУ „Паисий Хилендарски“, преподаватели от УНСС, Техническият университет – гр. София, г-жа Васка Бакларова, председател на Управителния съвет на Съюза за стопанска инициатива, както и партньори на катедрата.

Чуждестранни студенти от четири държави ще се обучават този семестър по програмата „Еразъм+“ в Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“

Въпреки епидемичните мерки и всички усложнения покрай тях, петима чуждестранни студенти пристигнаха по програмата „Еразъм+“ в Пловдивския университет. За тях Димитър Крамиев, доброволец по програмата „Еразъм+“, беше подготвил презентация, в която представи историята, структурата и дейността на университета, както и условията и предимствата на студентското ежедневие и обучение, с акцент върху практическата им ориентация и адаптация към новата културно-образователна среда.

На срещата присъстваха факултетни координатори и представители на различните факултети, които обсъдиха със студентите предстоящото им обучение. Организирана беше и обиколка за разглеждане на различните сгради, библиотеки и центрове на университета.

На следващия ден се състоя традиционната разходка, представяща културно-историческото наследство на Пловдив. Новите „Еразъм“ студенти посетиха Античния театър и Етнографския музей, запознаха се отблизо с българския бит и традиции.

Кулминация на обиколката стана посещението на Епископската базилика, където красотата и съвършенството на всеки детайл в мозайките предизвикаха всеобщо възхищение.

Първата половина на следващия ден беше посветена на

Заместник-ректорът доц. Надя Чернева се среща с чуждестранните студенти в 6. аудитория

крепостта „Перистера“ край град Пещера, на българската история и легендата за красивата средновековна крепост.

В рамките на същия ден Пловдивският университет срещна представителите на ESN – Пловдив, с чуждестранните студенти. На събитието присъства и доц. д-р Надя Чернева, заместник-ректор по международно сътрудничество, която приветства студентите и им пожела здраве, успехи и незабравими моменти в Пловдив.

Erasmus Student Network (ESN) е най-голямата студентска доброволческа асоциация

в Европа. Тя подпомага пристигащите в рамките на академичния обмен студенти, като се опитва да направи техния престой полесен и по-приятен. Организацията работи на принципа „Students helping students“ и включва млади активни хора, които желаят да се развиват, могат да поемат отговорност и обичат да се забавляват.

В непринудена приятелска атмосфера студентите бяха запознати със структурата и основните функции на ESN, получиха информация за предстоящите събития, организирани от асоциацията.

Емоциите от видяното и споделеното бяха запечатани на многобройни фотографии.

Двама възпитаници на Пловдивския университет получиха националния приз „Студент на годината“

За пореден път Пловдивският университет получи национално признание чрез представянето на наши студенти в конкурса за авторитетния приз „Студент на годината“, който през тази година се провежда под патронажа на президента на Република България г-н Румен Радев. Тържествената церемония по връчването на наградите се състоя на 8 април 2022 г. в aula „Максима“ на Университета по архитектура, строителство и геодезия в гр. София.

В конкурса се включиха студенти от всички висши учебни заведения в България, като номинации можеха да бъдат направени в 14 отделни направления. Условието е участниците да са завършили успешно съответния курс на обучение, както и да представят документи за участие в проекти, конкурси, публикации и други активности през оценявания период. Председател на експертното жури традиционно е министърът на образованието и науката – акад. Николай Денков.

Конкурсът се проведе за петнадесета поредна година, като в него бяха номинирани четирима представители на ПУ „Паисий Хилендарски“ – третокурсничката от специалността „Психология“ Кристина Димитрова, Моника Славова – също в трети курс, специалност „Биология“, Пламен Хаджиев – четвърти курс, специалност „Български език и история“, и Радослав Смаилов, който следва две паралелни магистърски програми – „Българската история в балкански и европейски контекст“ към Философско-историческия факултет и „Съвременни тенденции в обучението по български език и литература“ към Филологическия факултет на ПУ.

Четирите кандидатури бяха сериозно подплатени със значими изяви и публикации и е радостно, че при изключително сериозна конкуренция двама от нашите студенти бяха избрани за „Студент на годината“ в съответната област.

В направление „Педагогически науки“ за отличието се пребори Пламен Хаджиев, а наградата му бе връчена от ректора на УАСГ проф. д-р инж. Иван Марков – основен домакин на събитието. Четвъртокурсникът от Филологическия факултет има отличен успех в следването си към момента и беше избран сред останалите кандидати заради участието си през 2021 година в множество прояви, свързани пряко или косвено със специалността, по която се обучава в университета: научни форуми и конференции, разработки и публикувани статии, активен участник в множество научни проекти – сред които и международната академична програма „Живописна България“, която е под егидата на вицепрезидента на Република България г-жа Илияна Йотова. Пламен Хаджиев е и съавтор в учебното помагало „Гражданско образование“, предназначено както за средношколци, така и за по-широк кръг читатели (достъпно е и онлайн).

По време на официалната церемония той изрази своята благодарност към преподавателите от Филологическия факултет за постоянната и незаменима подкрепа и признанието, което тази награда символизира.

Радослав Смаилов получи наградата в направление „Хуманитарни и социални науки“, връчена му лично от г-жа Ирена Анастасова – председател на парламентарната комисия по образование. През миналата година той отново спечели приза „Студент на годината“, но в направление „Педагогически науки“.

През 2021 г. Радослав Смаилов завърши бакалавърската програма „Педагогика на обучението по български език и история“ с пълно отличие и защита на две дипломни работи, а понастоящем е завършил първия семестър и в двете магистърски програми отново с пълно отличие. Има натрупан актив от над 20 научни публикации, последните 10 са реализирани през 2021 г. и са публикувани в специализирани издания. Има и публикувани статии в съавторство. Публикациите му представят изследвания върху ролята и мястото на средновековния български елит на международната сцена, както и методически концепции и решения, свързани с обучението по роден език и по чужд език. Той е стипендиант на фондация „Еврика“, има множество призови места в конкурси за есета и художествено творчество, участва в научноизследователски проекти с ръководител гл. ас. д-р Мирослав Михайлов, преподавател във Филиала на ПУ в гр. Смолян.

Радослав споделя, че не обича да прави компромиси със себе си: „Щастлив съм, че миналата година получих този приз, но съм още по-щастлив, че бях отговорен и не спирах да работя и да се раздам, за да го запазя и тази година. Когато правя нещо, наистина давам всичко от себе си и не се щадя. Благодаря на всички мои приятели, на близките си, на Националното представителство на студентските съвети, на преподавателите от двете магистърски програми, в които се обучавам. Изказвам специални благодарности на проф.

д.н.к. Мария Шнитер, която формира любовта ми към медиевистиката, на доц. д-р Русалена Пенджекова и на доц. д-р Фани Бойкова за безрезервната помощ и подкрепа и... на „главния виновник“ и тази година наградата да бъде в моите ръце, жената, която не спря да вярва в мен, човека, благодарение на когото 4 години съм на върха, моя научен ръководител – доц. д-р Румяна Комсалова“.

Пожелаваме им още много успехи!

Тильо ТИЛЕВ

Пламен Хаджиев и Радослав Смаилов заедно с министъра на образованието и науката акад. Николай Денков

Отборът на Юридическия факултет се представи много добре на международното състезание Джесъп

В началото на март 2022 г. се проведеха националните кръгове на международното състезание по международно право Джесъп (Philip C. Jessup). Участие взе отборът на Юридическия факултет на ПУ „Паисий Хилендарски“ в състав: студентите Ани Стойнова и Григор Пейков, с треньори Владимир Белев и Илия Джонгаров.

Състезанието представлява учебен процес пред Международния съд на ООН между две измислени държави, като отборите се подготвят за позициите на ищец и ответник в продължение на 6 месеца. Тазгодишният казус включваше редица спорни въпроси от международното право, сред които допустимостта на доказателства пред международния съд, правото на свободно изразяване в медиите, правото на самоопределение на народите и операциите в киберпространството.

Отборът на Пловдивския университет направи едно от най-силните си представяния и спечели наградата за най-добри писмени защиты както на ищец, така и на ответник. В допълнение студентът Григор Пейков се класира втори в индивидуалната класация на говорителите. И не на последно място, отборът ни бе начело на класацията от предварителните кръгове, но загуби на финала на националните кръгове в едно изключително оспорвано състезание.

Тодор РОГОШЕВ

ВЪВ ФОКУС: д-р Георги Миркович – една от най-ярките фигури на Българското възраждане

Родното място на Георги Миркович е град Сливен. Точната година на неговото рождение не е известна, тъй като в различните източници отбелязаните години не съвпадат. В докторската диплома на Миркович е вписана 1828 г., но в свои бележки лекарят посочва, че е роден или през 1826 г. или през 1827 г.

Г. Миркович е имал възможността да следва в Киевската семинария. Записва се там през 1847 г., а негови съученици са Драган Цанков, Сава Филаретов и Иван Кишелов. Още следващата година обаче Миркович напуска семинарията поради заболяване и лоши битови условия. Заминава за Цариград, където постъпва в гръцкото училище в Куручешме. Скоро след това се мести във Френския католически колеж в Бебек. Там се запознава с монаха Рене, който го въвежда в спиритизма. През 1851 г. се дипломира с отличен успех и заминава за Франция да следва медицина в Монпелие. По същото време изучава и хомеопатия, сблъсква се с явлението ясновидство. На 30 юли 1856 г. защитава успешно докторска дисертация на тема „За режима изобщо при здраво и болно състояние“. По време на следването си е удостоен със сребърния медал на Наполеон III за активното включване в борбата срещу холерната епидемия.

След завръщането си в България д-р Георги Миркович е практикуващ лекар в Сливен, Стара Загора и Цариград. Заедно с Драган Цанков той е сред най-видните дейци на униятското движение. Член е на делегацията при папа Пий IX, от когото е отличен със златен орден. В периода 1861 – 1864 г. е бил градски лекар и директор на българската гимназия в Болград, а след това две години е бил лекар в Браила. На 27 май 1866 г. участва в създаването на Таен български централен комитет в Букурещ. През 1867 – 1869 г. е градски лекар в Лом и Видин. Заради обществената си дейност от 1870 – 1875 г. е заточен в Диарбекир.

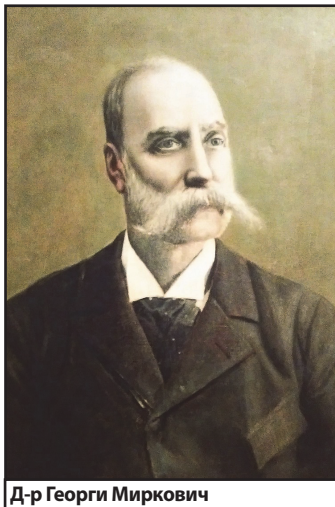
След Освобождението д-р Георги Миркович временно е управител на сливенската болница. През учебната 1879 – 1880 г. е директор на Сливенската мъжка гимназия. Заедно с Н. Планински и Д. Минков основават през 1879 г. първия български вестник в Сливен – „Българско знаме“.

Д-р Георги Миркович е един от инициаторите за създаването на първото в България дружество на Червения кръст. На 25 октомври 1878 г. е учредено сливенското дружество на Червения кръст под председателството на митрополит Серафим.

От 1884 г. д-р Георги Миркович е редовен член на Българското книжовно дружество. През 1887 – 1889 г. е избран за народен представител в Петото обикновено народно събрание.

След като се пенсионира, д-р Миркович се отдава на просветна дейност. Издава списанията „Нова светлина“ (1891 – 1896), „Здравословие“ (1892 – 1896) и „Виделина“ (1902). В тях пише материали за свръхестествените явления в природата, за здравословния начин на живот. Д-р Георги Миркович е първият хомеопат в България. Той е един от тримата ученици, поканени от Петър Дънов на Първия събор на Синархичната верига.

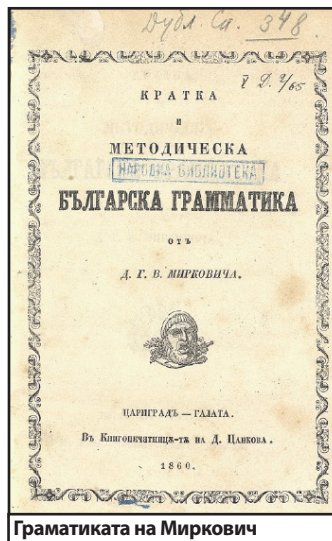
Земният път на изтъкнатия възрожденец завършва на 29 септември 1905 г. Погребан е с големи почести в родния си град Сливен. Д-р Миркович завещава всичките си средства (3000 златни лева) и имоти на сливенското сиропиталище, а личната си библиотека (включваща около 1400 тома) дарява на читалище „Зора“.

Д-р Георги Миркович

Вторият семинар от поредицата „Строители на българското езикознание“, организиран от Лингвистичния клуб в Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“, се проведе на 30 март 2022 г. в дистанционен формат. Академичната среща бе посветена на личността и делото на бележития ни възрожденец д-р Георги Вълков Миркович. Сред участващите в събитието бяха както членове на Лингвистичния клуб, така и гости – студенти от различни филологически специалности в ПУ и българи от Мелитополския държавен университет „Богдан Хмельницки“ в Украйна. В самото начало лекторите – д-р Десислава Димитрова и докт. Васил Стаменов от Катедра по български език в ПУ, представиха любопитни факти от живота на д-р Георги Миркович, които привлякоха вниманието на аудиторията.

Втората част на семинара бе посветена на приносите на д-р Г. Миркович в българското езикознание. Забележителен е фактът, че макар да не е имал филологическо образование, изтъкнатият интелектуалец се е интересувал живо от граматичните особености на българския език. През 1860 г. в Цариград е издадена неговата „Кратка и методическа българска граматика“, за която изследователят на българските възрожденски граматики Боян Вълчев отбелязва, че „споделя много от основните черти на дотогавашните описания, но донася и някои нови теоретични представи за българския език“.

Граматиката на Миркович

Владеенето на различни езици (и в частност на френски език) е помогнало на Г. Миркович да прояви лингвистичния си усет при описанието на явления, които неговите съвременници почти не разглеждат. Така например по-малкият брой падежи в романските езици в сравнение с руския и черковнославянския език (използвани като образци при съставянето на повечето възрожденски граматики), както и напредналият процес на аналитизъм в сливения диалект са важни предпоставки, допринесли за избора на автора да отрече съществуването на категорията падеж в съвременния български език.

Според книжовника някои форми на прилагателни, завършващи на -му или -аго, са налични поради славянско или руско влияние, а не са типични за нашия език. Твърдението, според което в българския език има само именителен и звателен падеж, като вторият е само за единствено число, представя точно езиковото състояние през деветнадесети век.

Интересни са разсъжденията на Г. Миркович, посветени на българския глагол. Той разпределя времената в три „епохи“ – сегашна, минала и бъдна. Миналите времена са седем на брой, „бъдните“ (бъдещите) са две – бъдно I и бъдно II (бъдеще време със съкратен инфинитив), а сегашното е едно. В граматиката си авторът включва преизказни и конклузивни глаголни форми, каквито почти не се откриват в издадените преди това граматики. Примерите, с които си служи, за да представи т. нар. от него „минало относително“, „минало неотнositелно“ и „преминало време“: *пеел си, пишел е, изгралял сме* и др., изразяват или преизказност, или умозаклучителна модалност – две редки за индоевропейските езици значения. Г. Миркович е първият българин, който се опитва да обясни семантиката на тези глаголни форми, с чиято помощ

За пожеланото знание като осъзнат избор – или за приемствеността и традициите в образованието

И тази година отличниците от Състезанието за знаещи зрелостници – настоящи студенти филолози – се връщат в своите училища, за да споделят впечатленията и успехите от следването си в Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ с дванайсетокласниците. Инициативата на Катедрата по руска филология в рамките на кандидатстудентската кампания на Филологическия факултет и тази година се реализира с безценното квесторство на Айлин Гюзелова, Виктория Иванова, Дияна Желева, Дияна Сивева, Желяза Златинова, Жулиета Христова, Ивета Сивкова, Савина Савова.

Състезанието за знаещи зрелостници, изучаващи руския език като първи и втори чужд, станало традиционно и очаквано от средношколците, и тази година се провежда с подкрепата и любезното домакинство на ръководствата на иновативните средни училища: Профилираната гимназия за чужди езици „Васил Левски“ – гр. Бургас (18 февруари 2022 г.), Средното училище „Максим Горки“ – гр. Стара Загора (25 февруари 2022 г.), Средното училище „Проф. д-р Асен Златаров“ – гр. Първомай (15 март 2022 г.), Езиковата гимназия „Иван Вазов“ – гр. Пловдив (25 март 2022 г.), Хуманитарната гимназия „Св. св. Кирил и Методий“, гр. Пловдив (14 април 2022 г.). Благодарим на директорите на училищата: Весела Иванова, Мариана Пенчева, Чавдар Здравчев, Вихра Ерамян, Емил Начев, насърчили зрелостниците да се изявят.

Участниците в състезанието през тази година са възпитаници на дипломираните

се в бакалавърските програми на Филологическия факултет отличници от състезанието и настоящи учители в любимите си училища Миглена Налбантова, Татяна Господинова – учители в СУ „Максим Горки“,

Атанас Костадинов – учител в ПГЧЕ „Васил Левски“. Младите ни настоящи и бъдещи колеги не биха постигнали професионалните си успехи без своите учители в училище, които днес са и техни ментори. Защото пожеланото знание става осъзнат избор за младежите при сътрудничество между училищното образование и академичната общност. Благодарим на колегите учите-

Квесторите на състезанието в Стара Загора (вляво) и в Бургас

ли за професионализма и неуморното им старание да обучат и възпитат знаещи и можещи личности!

На официална церемония ще бъдат обявени резултатите и ще бъдат връчени награди на отличилите се и грамоти за участие в Състезанието за знаещите. Датата и мястото ще се оповестят допълнително.

Катедра по руска филология

➤ От стр. 10

говорещият предполага какво

се е случило в миналото въз основата на наблюдавани в настоящето следи: *Преминалото [...] показва действие, което било или станало и което се познава или става ясно, после прехождането на неговото време: ний сме били препили снощи, аз съм се бил ударил* (Миркович 1860: 23 – 24). В неговата граматика за пръв път е представена корелативната двойка „минало определено“ и „минало неопределено“ време, която според И. Куцаров илюстрира *свидетелско* и *несвидетелско* противопоставяне. Разсъжденията на Г. Миркович, свързани с част от начините, по които може да бъде предадена определена информация, макар и да нямат обобщаващ характер, изпреварват с няколко десетилетия изследванията на Ф. Боас, посветени на американските индиански езици. Любопитен е фактът, че и двамата не са били професионални лингвисти, а са разчитали на езиковия си усет.

Г. Миркович отделя специално внимание на глаголния вид. Първата дефиниция за семантичното съдържание на категорията *вид на глагола*, която се открива в българските възрожденски граматики, е неговата: „Нашите глаголи имат йоще едно свойство, което ни показва, че действието или състоянието на глагола става по едно особено обстоятелство“ (Миркович, цит. по Иван Куцаров). Той прави опит да очертае разликата между *несвършените* (*неопределени глаголи* (*чета, пиша и т.н.*) и т. нар. *глаголи от многократен вид* (*преписвам, купувам*), като нарича глаголите

Във фокус: д-р Георги Миркович...

от първо и второ спрежение *несвършен вид*, а производните от тях – *свършен* и *еднократен*. К. Чакърва отбелязва, че идеята за съществуването на връзка между глаголните видове и формалния клас спрежение е неприемлива, но заслуга на Г. Миркович е изборът на термините *свършен* и *несвършен вид* пред по-старите *определен* и *неопределен вид*, а също и наблюденията му по отношение на ролята на суфикса *-н* при образуването на перфективи.

Въпреки безспорните качества на граматиката тя не успява да се наложи в обучението. За това съществуват различни причини. От една страна, иновативните решения са я направили трудно разбираема за учениците и учителите. Според Боян Вълчев „поголяма роля за маргинализирането ѝ е изиграл фактът, че нейният автор не е бил никога учител“, от което следва, че не е имал възможността да я използва в практиката.

В заключителната част на семинара се проведе оживена дискусия, в която взеха участие и студенти, и преподаватели. Бе изтъкнато, че д-р Георги Миркович е една от най-ярките фигури на Българското възрождане. Енциклопедичните му познания и интересите му в различни научни сфери го открояват като необикновена и респектираща личност. Забележителен българин, посветил целия си живот на своя народ.

Д-р Десислава ДИМИТРОВА,
докт. Васил СТАМЕНОВ,
Лингвистичен клуб „Проф. Борис Симеонов“

Водородната електромобилност в България –

Пътят към Водородната икономика

Ако трябва с няколко думи да характеризираме 20. век, бихме го нарекли века на големите технологични открития. Разбира се, без научната и икономическата подготовка на 19. и първата половина на 20. век техническата революция би била невъзможна, но качествения, илюстративен скок бе регистриран през втората половина на века с излизането на човека в Космоса, стъпването на Луната, създаването на полупроводниковите технологии, превръщането на нефта в суровина за редица индустрии, създаването на полимерите, дигитализирането на живота ни. Научната фантастика постепенно започна да се превръща в реалност. Гордеехме се, че „още един комин запуши“, което бе синоним на индустриален растеж. За жалост, заслепено от техническите предизвикателства и изкушения, забързано към нови технологични хоризонти, човечеството забрави, че живее на планетата Земя, където всеки дисбаланс води до екологична катастрофа със сериозни поражения.

И така, в разгара на икономическия бум учените чуха обезпокоителния сигнал на нашата планета. През 80-те години на 20. век започна да се говори за „озоновата дупка“, за емисиите от въглероден диоксид. Какво показват научните анализи: през 50-те години на 20. век концентрацията на CO₂ достига най-високото флукуационно ниво, след което вместо спад започва едно бързо нарастване (Фиг. 1).

Вредите от климатичните промени са огромни. Обнадеждащото е, че бързо е намерена формулата на лекарството: „Преход от въглеродна към водородна икономика“. Неговото „производство“ обаче не може да започне бързо, защото реструктурирането на глобалната икономика чрез тотална промяна на енергетиката – гръбнака на всяка икономика, е сложен технологичен и социален процес. Въвеждането на водородната икономика е свързано с разработването на нови технологии, финансово неконкурентни спрямо съществуващите. Те изискват допълнителни инвестиции, което е в противоречие с пазарните механизми. И тук идва ролята на институциите, на политиките, на стимулите, на образоваността и далновидността на хората, които трябва да проявят загриженост за бъдещето. Общественията система е силно инерционна, задвижването ѝ в дадена посока е бавно, но веднъж задвижена, тя работи с голямо ускорение. Днес навлизаме вече в тази фаза, когато количествените натрупвания дават качествен резултат, и можем да сме горди като европейци, че Старият континент е лидер в глобалната политика на декарбонизация.

Преходът към водородна икономика официално стартира през 2004 г. с откриването на Европейската технологична платформа по водород и горивни клетки от тогавашния председател на Европейската комисия (ЕК) Романо Проди. Той очерта пътя, който Европа трябва да следва, за да въведе водородната икономика:

„За да превърнем визията (водородна икономика) в реалност, Европа се нуждае от повече изследвания, мащабни демонстрационни и внедрителски проекти и обединени усилия за регулации и стандарти, подходящи за бъдещото развитие на водородната икономика. Тези усилия могат да бъдат успешни САМО ако националните и европейските ресурси – публични и частни, се обединят по един координиран начин“.

През 2008 г. бе структуриран първият Стратегически план за енергийни технологии на Европа (SET план). През същата година бе създадено съвместното предприятие „Горивни клетки и водород“

(СП ГКВ) като публично-частна инициатива между Европейската комисия, европейската индустрия и европейската наука с цел ускорено комерсиализиране на водородните технологии. От 2014 г. БАН е член на предприятието. За реализирането на ускорен преход към чиста и ефективна енергийна система през 2016 г. бе разработен енергийният пакет „Чиста енергия за всички европейци“, който започна въвеждането на конкретни мерки и инструменти за обвързването на всяка държава членка, в т.ч. и България, със своя собствена рамкова програма, базирана на предложените мерки. В основата му залегна ефективното използване на енергия от възобновяеми източници в промишлеността, транспорта и бита. То прерасна в най-амбициозната европейска програма за постигане на неутрална по отношение на климата европейска икономика до 2050 г. с новите политически инициативи на Европейската зелена сделка. Тя бе открита през януари 2020 г. и дефинирана като ключов фактор за постигането на целите на Парижкото споразумение за ограничаване на глобалното затопляне до по-малко от 2 градуса по Целзий до 2050 г. в сравнение с периода преди индустриализацията.

Световната пандемия от КОВИД 19 от март 2020 г. и последвалите икономически проблеми и несигурност показаха, че Европейската икономика трябва да заложи на модерните иновативни

технологии, за да направи технологичния скок, който ще осигури по-нататъшен ефективен и икономически целесъобразен преход към водородна икономика.

„Европейската сделка ще бъде равностойна на стъпването на човек на Луната, защото Европа ще стане първият климатично неутрален континент.“

(Урсула фон дер Лайен)

На 8 юли 2020 г. Европейският съюз прие документа „Стратегия за използването на водорода за неутрална по отношение на климата Европа“, в който водородът се

определя като „ключов приоритет за реализиране на Зелената сделка и прехода към чиста енергия“. Предстои мащабното му внедряване за постигане на амбициозните цели за климата – намаляване на емисиите на парникови газове с 55% до 2030 г., което означава, че делът на водорода в енергийния микс на Европа ще нарасне от сегашните под 2% на 13 – 14% до 2040 г. Прогнозното производство през 2030 г. е 2 x 40 GW. Европейските държави разработват своите водородни стратегии. Първа беше обявена тази на Германия, чийто капацитет за производство на водород до 2030 г. е 14 TWh при калкулирани нужди 90 – 110 TWh, т.е. Германия се готви да внася водород. Последваха водородните стратегии на Франция, Австрия, Испания, Португалия. Част от тези страни се готвят да изнасят водород, който ще излезе на свободния пазар.

Очевидно моментът е напредък. За 10 години бе постигнат голям напредък – много от водородните технологии достигнаха комерсиално ниво на технологична зрялост, т.е. те излизат на пазара, но все още не могат да бъдат конкурентоспособни на съществуващите енергийни технологии, които са развивани през последните 100 години и са утвърдени с традиционна широко разпространена инфраструктура. Нужни са още усилия, нужна е и финансова подкрепа, за което бяха създадени финансовите инструменти на Европейския план за възстановяване и устойчивост.

Защо водород и водородна икономика?

Кое определя водещата роля на водорода за изпълнение на поставените от Зелената сделка параметри, които трябва да бъдат

Фиг. 1. Флукуационна амплитуда за CO₂ през последните 400 000 години

реализуемата мечта

постигнати, за да имаме през 2050 г. неутрална по отношение на климатичните промени икономика?

Ефективното мащабно използване на възобновяема енергия е една от основните задачи пред учени и политици през 21. век. Науката и индустрията овладяха нейното производство. Изследванията и иновациите продължават, но технологиите вече са на пазара, дори без нужда от допълнително субсидиране на новите работещи мощности.

Вторият проблем е съхранението на възобновяемата енергия, което гарантира ефективното ѝ използване.

И тук на помощ идва водородът.

Може би и Жул Верн помогна с предсказанието си (знаем, че неговите предсказания се сбъдват):

„Вярвам, че един ден ВОДАТА ще бъде използвана като гориво, че ВОДОРОДЪТ и КИСЛОРОДЪТ, които я съставят, използвани заедно или поотделно, ще предоставят неизчерпаем източник на топлина и светлина с интензивност, на която въглищата изобщо не са способни. ВОДАТА ЩЕ БЪДЕ ГОРИВОТО НА БЪДЕЩЕТО.

Тайнственият остров, 1874 г.“

Водородът не е единственият подход към декарбонизация, но той осигурява възможността за мащабна интеграция на възобновяемите източници, от което в момента се нуждаем. Затова 21. век бе обявен за век на водородна икономика, защото преобразуването и съхранението на енергия като възобновяем газ осигурява лесното ѝ преразпределение между секторите и регионите, т.е. осигурява условия за декарбонизация на сегменти в енергетиката, транспорта, сградния фонд и промишлеността и същевременно служи като буфер за възобновяемите енергийни източници. Едно водещо предимство е, че мащабността на въвеждането му не представлява проблем.

И така, водородът – най-лекият и най-разпространен елемент във Вселената, може да се използва на планетата Земя като склад на възобновяемата енергия, което ще направи нашата икономика чиста, кръгова и секторно интегрирана чрез развитието на водородните технологии. Сега е моментът за решаващата първа голяма стъпка на прехода към водородната икономика (той ще продължи и след 2050 г.), защото през 2004 г., когато бе открита Европейската платформа по водород и горивни клетки, водородните технологии бяха мечта и цел, докато днес, само 16 години по-късно, те са реалност, която вече излиза като пазарен продукт.

Водородът може да се получи чрез електролиза, т.е. чрез разлагане на водата при използване на възобновяема енергия (Фиг. 2), и да се конвертира обратно в енергия и топлина, когато и където е необходимо (в индустрията, бита, транспорта) с помощта на електрохимични устройства – горивни клетки. При тази конверсия отпадният продукт отново е вода, т.е. енергийният цикъл е „от вода до вода“. Той следва нормалния цикъл на „кръговрата на водата“, без да го нарушава, тъй като обратно в природата се връща дестилирана вода – както при дъжда. В момента редица икономически напреднали държави от Северозападна Европа могат да се похвалят и с най-голямо производство и потребление на енергия, базирана на водорода. В транспортния сектор водородните технологии вече навлизат в комерсиален стадий.

Цветовите на водорода

Водородът е важна суровина в съвременната индустрия. За да се дефинира степента на отделяне на CO₂ емисии при производ-

Текстът, който ви предлагаме, е от аналитичния доклад „Водородната електромобилност в България – реализуемата мечта“, изготвен от проф. Дария Владикова, гл. ас. Благой Бурдин и доц. Гургана Райкова от Института по електрохимия и енергийни системи „Акад. Евгени Будевски“ (Българска академия на науките) в рамките на Националната научна програма „Нисковъглеродна енергетика за транспорта и бита. (ЕПЛЮС)“

ството му, е възприето „оцветяването му“, което следва цветовете на дъгата:

- Основният метод за производството на водород в момента е чрез реформинг предимно на природен газ – процес, който отделя CO₂ емисии. Полученият водород е „сив“.

- Когато CO₂ емисиите от реформинга се улавят и съхраняват, или се използват за производство на синтетични продукти, водородът е „син“. Някои източници посочват като син и водорода, получен чрез електролиза при използване на електроенергия от мрежата, която е с неидентифициран произход, т.е. няма сертификат за произход.

- При получаване на водород чрез пиролиза на метан, при което се отделя твърд въглерод, водородът е „тюркоазен“.

- Водород, получен с използване на ядрена енергия, е „розов“.

- Водородът, който осигурява нулеви емисии при получаването си чрез електролиза при използване на възобновяема енергия, е „зелен“.

За жалост, едва около 2% от производството на водород използва електролиза на вода.

Цел на Европейската водородна стратегия е до 2030 г. производството му да нарасне драстично с инсталирането на 40 GW електролизери (в момента те възлизат на 1 GW). Целта е да се достигнат единични мощности от порядъка на 100 MW. Вече тече първото отворено проектно предложение по Зелената сделка за разработване на 100 MW електролизер. Съществуващите в момента най-големи електролизери са от порядъка на 10 MW.

Фиг. 2. Схематично представяне на производството на водород от възобновяема енергия чрез електролиза

Горивни клетки

Регенерирането на енергия от водород се извършва в електрохимични устройства, наречени горивни клетки, т.е. водородът не гори, а участва в електрохимична реакция както при батериите, в резултат на което се получава електрическа енергия (електрони) и се отделя вода.

Приликите между батерията и горивната клетка са:

- Еднакви по тип компоненти (два електрода и между тях – електролит), т.е. те имат два полюса (плюс и минус);
- Произвеждат електрическа енергия чрез електрохимична реакция.

Разликите са:

- При батериите реагентите са в затворена система и работят, докато се изтощат, докато при горивните клетки реагентите (водород и кислород от въздуха) идват отвън и системата работи, когато се захранва;
- Батериите имат определен брой цикли и нужда от заряд, което не е необходимо при горивните клетки.

Горивните клетки намират индустриално приложение в електромобилността, както и за автономна когенерация на енергия (електричество и топлина) за сградния фонд. В Европа вече няколко хиляди еднофамилни къщи използват този тип енергийно захранване. Разработките са още в демонстрационна фаза, но комерсиалното им производство се очакваше да стартира през 2021 г.

Продължението – в следващия брой.

Още креативни „зелени“ решения от студентите

Продължаваме да ви запознаваме с иновативните идеи за преодоляването на екологичните и транспортните проблеми на градската среда. Представяме някои от най-интересните разработки на най-младата аудитория на Факултета по икономически и социални науки към Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ <https://fisn.uni-plovdiv.bg/>

В поредица от публикации ви запознахме с някои изследвания на нашите студенти от първи курс във Факултета по икономически и социални науки към Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“. В часовете по геоикономика те имаха възможност да обсъдят екологичните и транспортните проблеми в град Пловдив и да представят свои идеи.

Студентите изследваха добрите практики от други страни и ги представиха в разработката „Иновативни и екологични технологии за градска мобилност“. Ето и някои от тях:

- „Ми Телефирико“ от Ла Пас – административна столица на Боливия, внедрява първата система за градски транспорт в света, съставена от **лифтове, която използва слънчева енергия**.

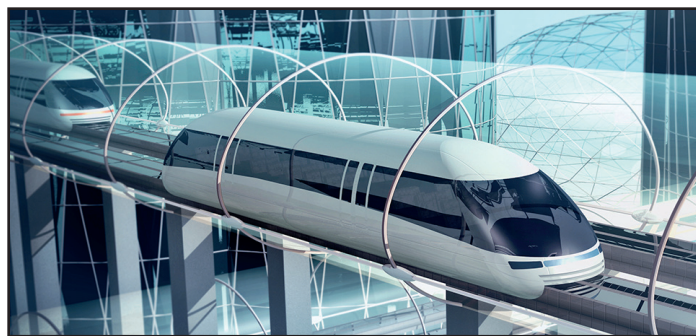
- Поглед в бъдещето ни дава проектът „Хипербул“ и влакът стрела „Шинкансен“. „Хипербул“ представлява свръхскоростен левитиращ влак на магнитни релси, който може да осигури **„зелено пътуване“ с нулево замърсяване** между европейските столици. А влакът стрела Bullet Train, или Шинкансен е вид пътнически влак, който работи по високоскоростната железопътна мрежа на Япония и е осем пъти по-ефективна в енергийно отношение от самолетите според Международната асоциация на железниците.

Проект: INNOAIR „Иновативен обществен транспорт, отговарящ на търсенето на потребителите, за по-чист въздух в градска среда“ (Innovative demand responsive green public transportation for cleaner air in urban environment)

<https://innoair-sofia.eu/bg/>

- Студентите сложиха акцент и на дебата за **електрическите автомобили** в световен мащаб, подчертаха необходимостта от премахването на автомобилите с конвенционално гориво в града и въвеждането на превозни средства, произвеждащи по-малък процент емисии за осъществяването на идеята за екологично чист градски транспорт.

- Друга група студенти в своята разработка наблегнаха на драстичната промяна на начина на придвижване в градовете, необходимостта от отделни решения в различните градове и зависимостта от гъстотата на населението, доходите на домакинствата, състоянието на инфраструктурата на обществения транспорт, нивата на замърсяване и задръствания и в тази връзка и възможностите на местното управление. В доклада беше представена целта на проекта INNOAIR да насърчи културната и поведенческата промяна към по-„зелени“ и щадящи околната среда начини на придвижване, които досега не са били осъществявани в България и като цяло в Европейския съюз.

Предстои да продължим с нашата серия от публикации, за да ви представяме останалите оригинални идеи за иновативните технологии и методи за градската мобилност на загрижените за бъдещето млади хора в нашето общество.

Изследователският екип от ФИСН

ЗА ЛЮБОЗНАТЕЛНИТЕ Най-дълбокото място в света –

Когато става дума за дълбочина, вероятно всеки ще се сети за кое място става дума. Определението „най-“ обаче може да бъде съотнесено към четири елемента, които се съдържат един в друг. Но да вървим по ред и да започнем първо от континенталните водни басейни и след това да се движим към моретата и океаните.

Най-дълбоката река на Земята е Конго, дълбочината ѝ надхвърля 230 м. Намира се в Централна Африка, а дължината ѝ е 4700 км.

Най-дълбокото езеро е Байкал – намира се в Русия, а неговата дълбочина е 1642 метра. Байкал е и най-големият естествен резервоар за прясна вода на Земята. Площта му е 31 722 кв. км (без островите), обемът на водната маса е 23 000 кубични км (което прави 22% от световните запаси на сладка вода).

Най-дълбокото море в света е Филипинско море, чиято дълбочина достига 10 944 ± 40 метра, а средната дълбочина – 4108 метра.

Най-дълбокият океан е Тихият, чиято дълбочина съвпада с тази на Филипинско море, но средната му дълбочина е 3984 метра. Тихият океан не само е най-дълбокият, но има и най-голяма площ – 178 684 млн. квадратни километра.

Най-дълбоката точка на Земята можем да съотнесем към още два географски топоса – Марианската падина и Бездната Чалънджър, за които стана ясно, че са част от Филипинско море и съответно от Тихия океан.

- Марианската падина получава името си от намиращите се наблизо едноименни острови.

- Най-дълбоката точка на Марианската падина – Бездната Чалънджър, носи името на британския кораб, с който през 1875 г. са направени първите измервания на това място.

- През 1960 г. океанографът Дон Уолш и швейцарският океанограф и инженер Жак Пикар са първите, които се спускат с батискаф и достигат на дълбочина 10 916 м.

Уебинар, посветен на отворената мрежа за наблюдение на околната среда METER.AC

Гл. ас. д-р Атанас ТЕРЗИЙСКИ

На 15 март 2022 г. се проведе вторият уебинар на отворената мрежа за наблюдение на околната среда METER.AC. Мрежата е основана и се развива години наред с активен ангажимент на колеги от Химическия факултет и подкрепена от Базовата екологична обсерватория „Мусала“ към Института за ядрени изследвания и ядрена енергетика, Националният институт по геофизика, геодезия и география, Националната астрономическа обсерватория „Рожен“ към Института по астрономия (и трите института са към БАН) и M&J Инвестмънт Груп в тясно сътрудничество с колеги от Нов български университет, Софийския университет и чрез участие в изследователски и стопански проекти. По същество мрежата е изградена от стотици равномерно разпределени наземни станции в страната с наш дизайн и производство, но също и сертифицирани уреди, които регистрират общо около 20 величини на околната среда. На всеки 30 сек. мрежата получава кадри от над 70 камери, разположени на ключови места. Всички сурови данни и техни производни са достъпни напълно свободно, без лиценз (CC0) на сайта <https://meter.ac>.

В провения се уебинар на тема „Нови предизвикателства и решения“ взеха участие десетки учени, колеги, домакини на станции и потребители на мрежата. Първият лектор, проф. Дария Владикова, представи лекция на тема „Водород и водородна икономика“. Дария Владикова е професор по електрохимия и доктор на химическите науки. През последните 15 години научните ѝ интереси са концентрирани върху електрохимични изследвания на твърдоокисни горивни клетки. Автор е на над 100 публикации, в т.ч. съавтор на една монография, 5 глави в колективни монографии и статия в Енциклопедия по електрохимични енергийни източници (Elsevier). Проф. Владикова е член на Научния комитет към Управителния съвет на Съвместното предприятие „Водород и горивни клетки“, представител на БАН в Общото събрание на Новата европейска изследователска група по горивни клетки и водород и в Управителния комитет на Европейския изследователски енергиен алианс. Носител на наградата „Херман Гьор“ на Европейския форум по горивни клетки. В изложението си проф. Владикова посочи предимствата на използването на водородни горивни клетки в комбинация с конвенционалните методи на съхранение на енер-

гия, както и развенча някои митове около употребата на водород за битови цели.

Вторият ни лектор бе Димитър Иванов. Неговата кариера е в метеорологията и обхваща повече от 40 години, половината от които в България. Той е бил синоптик и научен сътрудник в НИМХ – БАН, след което оглавява метеорологичния отдел на Ръководството на въздушното движение. От 2002 до 2007 г. Димитър Иванов работи в регионалния офис на Международната организация за гражданска авиация в Банкок, отговарящ за Азия и Тихия океан, след което – две години в регионалния офис в Париж, отговарящ

за Европа, Близкия изток и Северния Атлантик. Впоследствие той се прехвърля в Световната метеорологична организация, където последователно е бил отговорен за европейския регион, авиационната метеорология, а последният му пост е бил директор на новоосновения офис за публично-частно-академично партньорство.

През тези години Д. Иванов се е занимавал с почти всички области на метеорологията и климатологията, с множество национални и международни проекти, както и с оказване на помощ на развиващите се страни с обучение и насоки за национални стратегии. В момента е пенсионер и работи като независим консултант. Той представи лекция на тема „Глобални предизвикателства – локални отговори. Прогнозите за времето и климата – как да станат по-добри и как можем да участваме в тяхното усъвършенстване“. Димитър Иванов засегна някои глобални аспекти, коментирани в новия доклад на Световния икономически форум, и посочи

важността на доброто партньорство между различни инициативи, наблюдаващи времето и климата – както академични, така и в контекста на гражданската наука.

Последната лекция изнесе Марин Димитров, с който METER.AC партнира в последната година. Той е мениджър по бизнес развитие в ОТТ HydroMet за Източна Европа и отговорен за метеорологичния клон на компанията за марките Lufft и Kipp&Zonen, а предложената от него тема бе „Универсални метеорологически станции или отделни сензори: сравнение и представяне на реализирани проекти“.

Запис на продължилата над два часа и половина онлайн среща (лекции и дискусия) може да бъде видян тук: <https://youtu.be/zfkX4Nf7ywU>.

интересни факти за Марианската падина

● Осъществени са още няколко подобни експедиции. През 2012 г. на дъното на падината се спуска и известният кино-режисьор Джеймс Камерън, който прави детайлни снимки с помощта на 3D камера. Той е и първият човек, който се спуска сам на дъното на Бездната Чалънджър.

● Ако си представим, че Еверест започва от дъното на Марианската падина, то над него ще има двукилометров слой вода.

● Налягането на водата на дъното на Марианската падина е 1072 пъти по-високо от атмосферното налягане на морското равнище, а температурата ѝ е от 1 до 4 градуса по Целзий.

● Невероятно е, че дори на тази умопомрачителна дълбочина има живот. Например гигантската амеба – като диаметърът на това едноклетъчно е около 10 см.

● От 2009 година Марианската падина има статут на национален паметник на САЩ.

Пловдивският университет представя Светът на предприемача

Доц. д-р Мина АНГЕЛОВА,

Офис за технологичен трансфер

Форумът „Светът на предприемача“ е част от *Start-up Academy* – платформа към Офиса за технологичен трансфер на ПУ „Паисий Хилендарски“, която цели да подпомага предприемачи при стартиране на техния бизнес проект. Планираните събития започват на 20 април 2022 г. и ще продължат до 6 ноември 2022 г.

На 20 април 2022 г. от 16 ч. в 6. аудитория на Ректората на ПУ ще се състои първото събитие, което е на тема „Управление на хора, процеси и непредвидени ситуации през призмата на личния опит“. Лектори ще бъдат предприемачът Николай Чочев и д-р Христо Христов – преподавател във висшето училище и предприемач.

Николай Чочев е уеб експерт, трейнър и предприемач с богат опит в уеб технологиите и маркетинга. Той е собственик и основен двигател на пловдивската дигитална агенция *Timag*. Занимава се с уеб от над 10 години, в момента също така е трейнър в частна академия и докторант/преподавател към Факултета по математика и информатика на ПУ „Паисий Хилендарски“ по уеб дизайн и дигитален маркетинг. Опитът му в IT индустрията го прави специалист в изработката на онлайн магазини и управление на CMS системи, както и техния маркетинг след това. Обича да участва в обучения, конференции, START-UP проекти, IT събития, да си поставя големи цели и се развива като предприемач и маркетинг експерт.

Д-р Христо Христов е преподавател, софтуерен инженер и учен в областта на информатиката, компютърните науки и методиката на обучението по информатика, предприемач и изследовател на езотерична литература. Създател е на школа за изявени ученици по информатика, която развива в градовете Велико Търново, Димитровград, Хасково и Пловдив през периода от 2003 до 2008 г. Ръководител е на редица ученици с участия в регионални, национални и международни състезания, за което е носител на десетки отличия. От 2008 г. е преподавател във ФМИ на ПУ „Паисий Хилендарски“, понастоящем към катедра „Софтуерни технологии“. През периода от 2010 до 2020 г. разработва софтуер за няколко софтуерни компании. Професионалният му интерес в областта е свързан с разработка на потребителски интерфейси, уеб дизайн и програмиране, софтуерни методологии. От 2012 г. като земеделски производител развива собствен бизнес с производство на зърнени култури, зеленчукопроизводство и здравословни храни, както и няколко обекта, в които предлага собствена продукция. Работи на доброволни начала с неправителствени организации с идеална цел. Понастоящем е отдаден на образователна и научна дейност и с особен интерес отделя време да изучава и изследва личната мотивация на индивида като стимул за постигане на образователно и културно израстване.

Планирани са и следващите събития от форума „Светът на предприемача“, като второто е на тема „Успешен бизнес в България“ и е насрочено за 4 май 2022 г. от 16 ч. в 6. аудитория на Ректората. Лектори ще са Бояна Мерджанова, която има над 20 години опит като успешен предприемач, и Добринка Иванова, която има собствен бизнес в Англия, но се завръща в България.

„Финансови инструменти като алтернативни източници на финансиране от ЕК и програмата ИнвестЕС в частност“ ще бъдат разглеждани на 18 май 2022 г. от 16 ч. Отново в 6. аудитория на Ректората темата ще бъде представена от Светослава Георгиева – постоянен член на Инвестиционния комитет към *InvestEU Fund*.

На 1 юни 2022 г. от 16 ч. в същата аудитория ще се проведе събитието „Как да намерим финансиране, да развием и продадем успешно своя бизнес?“. Лектор ще бъде Георги Първанов – управител на водещата HR агенция *Cteam*, партньор в *Bulgaria Wants You*,

Start-up Academy е платформа към Офиса за технологичен трансфер на ПУ „Паисий Хилендарски“, която цели да подпомага предприемачи при стартиране на техния бизнес проект. С помощта на експерти и специализирани курсове всеки, който желае, може да повиши своите компетентности, като придобие различни умения, които са част от живота на успешния предприемач.

член на УС на *Bulgarian Employment Confederation*, председател на Контролната комисия на *Баух* и ментор в *Teenovator*.

На 21 юни 2022 г. със същия начален час ще започне срещата с тема „Развиване на гражданско предприемачество“. Тя ще се води от Вадим Рошманов, който има над 15 години опит в гражданския сектор, като през тези години управлява проекти на обща стойност над 1 милион евро.

Форумът ще завърши на 4 ноември 2022 г., когато ще се проведе университетски конкурс „Най-добър стартап проект на ПУ“. Конкурсът ще включва презентирание на одобрените на първия етап проекти, планирано за 4.11.22 г. На 5.11.2022 г. сме поканили експерти по предприемачество, дигитален маркетинг, SEO оптимизация и др., които ще проведат спецкурсове и ще споделят ценни знания. На 6.11.2022 г. ще се проведе официална церемония по награждаване на спечелилите конкурса.

Повече информация за форума и лекторите можете да намерите на следния линк: https://tto.uni-plovdiv.bg/?page_id=1164.

Новите инициативи на Клуба на мениджъра

Снежина СУЛЕВА

След изключително успешния Месец на човешките ресурси Клубът на мениджъра към Факултета по икономически и социални науки организира през март онлайн публична лекция с гост лектори Ивелина Нумерова и Бинбаш Фархан. Събитието имаше за цел да отговори на въпроса как да си изградим визия за бъдещето и как да формираме нашите бъдещи цели. Лекторите Ивелина и Бинбаш споделиха своите лични истории и метод, който включваше формулиране на кратки изречения за това какви хора искаме да бъдем след няколко години, какво искаме да направим и какво да притежаваме. Ако искате да научите повече за това как да си изградите визия за бъдещето може да изгледате запис от лекцията в YouTube канала на клуба.

Клубът на мениджъра е партньор по проекта *Модерн-а*, в рамките на който доц. Мина Ангелова, която е доктор по икономика и доцент по управление на човешките ресурси във Факултета по икономически и социални науки, ще изнесе три лекционни курса пред целева група студенти. Курсовете, които ще води, са презентационни и комуникационни умения, предприемачески умения и дигитална креативност. Към проекта ще се присъедини и председателят на Клуба на мениджъра Снежина Сулева, която ще запознае аудиторията с дейността на клуба и ще направи презентация за организационните умения.

Изключително щастливи сме да съобщим, че клубът е съорганизатор на първия форум на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“, насочен към start-up и започване на собствен бизнес. *Start-up Academy* е платформа към Офиса за технологичен трансфер на ПУ, която цели да подпомага предприемачи при стартиране на техния бизнес проект.

Студентски литературен конкурс

Стихотворения от Ива Йорданова*

Това не е края

Отнема толкова по-малко енергия
да не съществувам, отколкото да го правя,
че дори изгарям.

Горяла съм толкова много пъти,
че чак не изпитвам студ повече.
Не съм себе си, а версия, приличаща на мен,
на която някой дърпа конците,
но никой не го прави,
нищо не се случва,
иска ми се някой да обърне главата ми
надясно
или да отвори очите ми.

Има дни в които не виждам светлината
въпреки, че е точно пред
спуснатите ми завеси.

Когато да изпъля от леглото си,
отнема точно толкова енергия,
колкото тренировка по бокс.

В тези дни си казвам:
каквото и да чувстваш в момента,
има поне един човек,
който преживява същото.
Това не означава,
че не си единствен или важен,
а Слава Богу, че не си.

Аз също съм заспивала,
гледайки дясната страна на леглото празна.

Самоизолацията не е безопасност,
а самоубийство.
Ако никой не знае, че си жив – не си.

Ако светлините в дома ти ги няма,
никой няма да забележи.
Ако лодката се обърне, когато си в езерото,
никой няма да чуе водата.

Хората осигуряват смисъл в живота.
Когато се събудиш от кошмар,
който е бил толкова истински,
и някой ти донесе чаша вода.

Да съществуваеш, не означава,
че живееш.

Да се научиш да правиш нещо ново:
как да правиш свещи сам,
да правиш животни от кърпи.

Продължавай да строиш къщата,
дори и стените да се накланят наляво,
и се научи да я обичаш.

Писмо до гъщеря ми

Ще те науча да продължиш да обичаш
себе си,
когато той убие пеперудите.

Ще те науча, че чай се сервира най-добре
с една лъжица мед и малко мляко.

Как песните на Били Джоел
ще помогнат да избягаш от този свят.

Да пиеш чаша вода, когато си тъжна,
за да забравиш кога започва нещастieto
и кога свършва празнината.

Да не вярваш на мъже
с наизустени реплики.

Как от поколения нашият пол
дъвче камъни за закуска
от поколения.

Как оцеляването не е деликатно.

Панси Паркинсон поглежда в огледалото Еуналеж

И бялата светлина
обгръща образа й.
Не е копие на родителите си.

Мъж, който не е съпругът й,
държи ръката й.
Светла коса,
звезди в очите му.

За първи път в живота си
вижда истинска усмивка.

Може би имат малка къща
на брега на морето.

Може би той е единственият,
който знае, че тя обича да спи
с точно три запалени свещи.

Може би животът е лесен
като в приказките.

Поглежда бавно, докато се отдалечава.
Портретите падат.

Отдалечавайки се, преглъща камъни.
Нейната история не е красива
като потретите в дома й.

Но тя винаги държи брадва в ръката си.

Не можеш да накараш огъня
да се страхува.

Вестник „Пловдивски университет“ обявява конкурс за:

ПОЕЗИЯ – до пет стихотворения;
ПРОЗА – до три разказа.

В конкурса могат да участват всички
студенти и докторанти от ПУ.

За всеки от двата раздела ще бъдат
раздадени съответно по три награди. Мате-
риалите трябва да бъдат напечатани (на тях
да са написани трите имена на студента,
специалността и курсът, факултетен номер,
e-mail и телефон за връзка).

Крайният срок за получаване на твор-
бите е 30 април 2022 година. Текстове
могат да бъдат изпратени по пощата на
адрес: Пловдив 4000, ул. „Цар Асен“ № 24,
в. „Пловдивски университет“, или на еди-
ния от следните два електронни адреса:
vestnik_pu@abv.bg / tiliotilev@uni-plovdiv.bg

За отчитането на резултатите и връч-
ването на наградите ще има допълнителна
информация.

Помня те

Лошите спомени ни карат
да избягваме да правим
същите грешки повторно.

Спомням си как ме взимаше от работа
в четири сутринта.
Докато караше, целуваше ръката ми,
сякаш всеки момент може да е последен.

Как всяка сутрин изстискваш
половин грейпфрут във водата ми.
Не мога да пия вода,
без да бъда гладна за образа ти.
Но устата ми е празна,
държаща спомена за последното
„Обичам те“, отказващо да я напусне.

Пих бензин толкова, сякаш
се опитвам да спася света от потоп.

Тялото ми пази тайните ти,
пази отпечатъците ти като нещо сакрално.
Ушите ми не чуват песен,
без призрактът ти да дебне зад някой ъгъл.

Не мога да кажа дали настоящето
отстъпва пред миналото,
или миналото се натрапва на настоящето.

Не можем да контролираме какво си спомняме,
но можем да контролираме как си го спомняме.
Затова слагам грейпфрут
във водата си и не мисля за теб.
Казвам името ти толкова пъти,
че вече не е от значение за мен.
Може би най-накрая ще ме напуснеш.

* Ива Йорданова – студентка в специалността
„Публична администрация“, през миналата
година бе отличена с II награда за поезия в
литературния конкурс на вестника.

За един скандален естетически и социален проект на поета Гео Милев

Георги ЯНЕВ

Естетически гражданин на света – така 19-годишният Георги Милев Касабов определя себе си и е напълно уверен в своето съждение. Ще изживее краткия си живот без съмнение в увереността на естетическите си щения.

Едно от последните писма от фронта, преди да бъде ранен, Гео Милев пише на близкия си приятел Николай Лилиев. Цитира му стихове на любими поети, споделя творчески намерения, но е някак успокоен, нещо нехарактерно за неговия темперамент. Пише почти примирено: „И стоя пред свирепата реалност“.

А едно от първите писма, когато идва на себе си след тежкото раняване, е отново до Лилиев. С жестока самоирония разкрива душевното си състояние: реалността „ме мачка безмилостно!“. Приканва „онези големи иреалисти, които бягат от реалността и искат да държат душата си постоянно пияна“, да отидат сред свирепата реалност, където няма „изкуствени раеве“, а преобладават „естествените адове“ (21 май 1917 г., съхранява се в НБКМ).

На близкия си приятел, с когото са споделяли сродни естетически и философски идеи, Гео Милев се изповядва като пред себе си: „Реалността излезе много по-мощна, отколкото можеше да се вярва: тя е превърнала МЕНЕ на реалност, аз съм ореализиран или просто – резилан!... Реалността фрази не търпи и на най-големите фразьори най-зле отмъщава: избалаква им очите... Нерадостно!“.

Идеализмът търпи катастрофален крах в сблъсъка със свирепата действителност. След тези жестоки прозрения крачката до експресионизма е само една...

* * *

Всичките приятели на Гео Милев от началото на миналия век са по-възрастни от него: Димитър Подвързачов с четиринадесет години, Николай Лилиев с десет, Димчо Дебелянов с осем, Людмил Стоянов със седем, Христо Ясенев и Николай Райнов с шест. При това всички са вече утвърдени млади поети около 1911–1912 година, когато Георги Милев студентства в Софийския университет.

Мила Керанова

Писмата, които си разменят, са важни не само за биографията на младия Георги Милев, те са важни и за епохата – характеризират както индивидуалните черти на отделните творци, така и общото между тях, морала на времето, чертаят психологическите характеристики на индивидите.

Интересни са обръщенията в писмата между приятелите: Димчо Дебелянов обикновено се обръща към Георги с „Милий Милев“, Лилиев с неизменното „Скъпи мой Гео“, при това на френски, а Л. Стоянов и Ясенев – с „Драги мой“. С какво толкова ги е впечатлил този младеж, хлапак все още в техните очи, „студент“, както шеговито ще се обръща към него Димчо, заради което Георги остро е реагирал, или „до Гео Милев, поет-символист“, както ще надписва пликовете на писмата си Николай Михайлов, за което Георги Милев малко-много се е докачал.

Истината за тяхното така „бащинско“, но и приятелско отношение навярно е във факта, че те просто са го обичали. Заради всичките му качества, заради самия Георги Милев, който вече почнал да се подписва Гео Милев.

* * *

Към бохемстващата компания около Димитър Подвързачов в началото на миналия век – Дебелянов, Лилиев, Людмил Стоянов,

Георги Янев е възпитаник на два университета – Пловдивския и Великотърновския. Работил е като учител, журналист и уредник на къща музей „Гео Милев“ в Стара Загора. Той е един от най-добрите познавачи на живота и творчеството на Гео Милев – съставител е на пети том от съчиненията на Гео Милев и автор на изследването „Баща и син“ (посветено на отношенията между поета и неговият баща Милиу Касабов). Автор е на няколко книги с литературна критика и публицистика, съставител на поетични антологии и на сборници. Носител е на награда „Южна пролет“, „награда „Стара Загора“ и др.

Николай Райнов – обединени от сп. „Звено“, около която приятелска група гравитират още Константин Константинов, Христо Ясенев, Георги Райчев, Йордан Йовков, Коста Кнауер и др., се присъединява и 16 – 17-годишният Георги Милев. Помогнало му е познанството на баща му Милиу Касабов с Димитър Подвързачов.

* * *

Любопитна е една срѣдна на Гео Милев от Людмил Стоянов.

От Берлин, където се лекува Милев, в писмо до Л. Стоянов, който все още е на фронта, пише на приятеля си, че е с „моята Мила К.“, с

която сключва брак в България по-късно. Л. Стоянов му отговаря от фронта с много сърдечно и благодарствено писмо и завършва така: „А що да мисля за това „с моята Мила К.? Ей Богу, прощай, но ти си луд!“ (25 април 1918 г., съхранява се в НБКМ). Следва: „Твой сърдечен Людмил“. Очевидно Гео Милев е изтъквал въпроса като упрек и като истински влюбен човек е реагирал светкавично, при това остро и нападателно, в негов си стил. За съжаление, това му писмо до Л. Стоянов не ни е известно, но разполагаме с отговора на Стоянов

Гео Милев

нов (29 май 1918 г.), което е превъзходен документ на времето за отношенията между приятели писатели: „Драги Гео, твоята очарователна срѣдна ме трога. Не, моето момче, не съм искал да те обидя. Видявам, че си влюбен до уши. Не помня точно фразата, която те е засегнала, но, вярвай, работата не е тъй ужасна. Никога не съм мислил да те пращам в „лудница“, прости ме, Боже! Вярно е, че останах изненадан от твоето съобщение: „Тук съм с моята Мила К.“. Нямам ли право да се учудя? Признай, че и друг на мое място не би останал равнодушен. Най-после това е тъй неочаквано, тъй романтично, че, да наречеш един романтик „луд“, е, ако не извинително, във всеки случай обяснимо. Нали помниш Хорация (ако не се лъжа): „Този там е или поет, или луд“. Една фраза, която употребяваме тъй често, когато сме двама, написана, прави фурор, и е способна да ни скара – не е ли странно това? И тъй – ти разбираш, че не те обвинявам в болестта на Хамлета, макар че за твоя чест голяма трезвост не ти е присъща. Драги, драги Гео, колко си пленителен!“. Писмото отново е подписано: „Твой сърдечен Людмил Стоянов“, а преди това е и последното изречение: „Предай на Мила моите поздрав и извинения“.

Проектът „Омниа“ е насочен към модернизацията на образователните процеси в съвременния университет

Проектът „Омниа“ (лат. „всичко“) стартира през миналата година, а финансирането му на стойност 4 762 516,11 лв., е по оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“ (№BG05M2OP001-2.016-0007). Бенефициент е Медицинският университет – Пловдив, партньори от българска страна са осем научни и образователни институции, сред които и Пловдивският университет, а асоциирани партньори от чужбина са четири гръцки университета, един от Франция и един от Италия. Целта, заложена в него, е въвеждане и прилагане на методи за модернизация и дигитална трансформация в 9 нови хибридни учебни програми (Пловдивският университет участва в три от тях), създадени съвместно с висшите училища, партньори по проекта.

„Медицина, психология и вяра“

е програма за образователната и научна степен „доктор“, разработена на български и английски език съвместно с ПУ „Паисий Хилендарски“ и Ecclesiastical Academy of Athens; продължителност: 3 години в редовна форма на обучение. Планиран прием – 2 студенти. Целта на програмата е чрез използване на различни академични методи и практики да подготви специалисти с необходимите знания, умения и компетентности за осъществяване на превенция, диагностика и терапия на интелектуални, когнитивни, емоционални, социални и поведенчески нарушения, дискомфорт или нарушена адаптация, приложени към всички възрасти и религиозни общности. Програмата ще подготви необходимите специалисти за нуждите на обществени, социални и религиозни организации, в сферата на болничната и допълнителна помощ, дневни центрове и специализирани институции за хора с увреждания, образователни институции, социални служби, научни звена.

Магистърската програма „Биостатистика“

се реализира съвместно с ПУ „Паисий Хилендарски“; 2 години, задочна форма на обучение. Планиран прием 10 бакалаври и магистри от релевантни професионални направления. Програма-

та е интердисциплинарна и е в отговор на нарастващите нужди от професионалисти в областта на биостатистиката, които да се интегрират в сферата на медицинските проучвания в различни организации, да определят публичната политика в областта на общественото здраве, както и в сферата на биотехнологиите и биоинформатиката. Фокусът на програмата е към съвременните предизвикателства при анализа на големи бази от данни. Професионална реализация: в научноизследователски организации; университетски изследователски групи; болници; фармацевтични компании; регионални и национални държавни организации, които определят публичната политика в областта на здравето и др.

Магистърска програма „Предприемачество и иновации във фармацевтичния бизнес“

съвместно с ПУ „Паисий Хилендарски“; задочна форма на обучение с продължителност 3 семестъра. Планиран прием 20 студенти. Програмата дава знания за съвременната фармацевтична технология, икономическите и социално-правни аспекти на иновационния процес във фармацията и сродните индустриални области, като ключов сектор на модерната икономика. Ще бъде разработена в съответствие с най-новите постижения на фармацевтичната наука и практика, социалните изследвания на науката и технологиите (STS), икономиката на техническата промяна, които са утвърдени академични дисциплини, преподавани в престижни университети. Акцентът е върху връзката между предприемачеството и иновациите във фармацията. Реализация: завършващите студенти изграждат капацитет за стартиране на собствен бизнес в избрана от тях област (start-up), експерти и консултанти по управление на фармацевтични иновационни проекти в съществуващи малки и средни фирми, или в корпоративна среда, в сродни индустриални отрасли (ветеринарно производство, парфюмерия, козметика), регулаторни органи, фармацевтични компании, фирми за клинични проучвания на лекарствени продукти, научно-изследователски организации.

➔ От стр. 18

* * *

За един скандален...

Далеч преди Гео Милев да бъде „орезилен“ по собствената му безпощадна самоирония, Николай Лилив в писмата си се обръща към младия си приятел с топла шега, наричайки го „Велик иреалисто“. Самият Гео пише в ранните си статии против реализма в литературата, а на приятелите си в писмата – срещу реализма в социалния живот, бленувайки „иреалността“. Младежът до такава степен е погълнат от иреалността на идеите си, че предлага на Димчо Дебелянов „да устроим на столичани невиджано досега зрелище – да се избесим всички по електрическите стълбове на бул. „Цар Освободител“. Да се избесят като протест срещу живота, сиреч реалността, който (която) пречи на младите поети да се реализират в... литературата. Тази своя идея Георги споделя и с Николай Лилив, който фино и деликатно иронизира както младия си събрат, така и своите си „иреалности“. Същата идея Георги упорито лансира и сред останалите си приятели – Ясенов, Л. Стоянов, Н. Райнов и други. По всяка вероятност оригиналният му „проект“ не е приет с възторг, затова той търси „помощ“ и от Димчо Дебелянов, който сред приятелите си се води също за „велик иреалист“ както в литературата, така и в живота. Двадесет и осем годишният тогава Димчо отговаря с известно закъснение на Георги (22 април 1915 г., съхранява се в НБКМ). Закъснението е по причина, че Дебелянов прегръща идеята на по-младия си събрат, на когото очевидно вярва и когото явно обича, и започва да убеждава своите (общите им) приятели да се избесят в името на каузата, която им предлага Георги Милев и която те „иреално“ споделят. Много сериозно Дебелянов признава в писмото отговор, че се „мъчех да убедя себе си и другите, че е време да позна-

ем своето нищожество“, като последват съвета на младия Георги да се избесят по електрическите

стълбове. „Но – със саморазголващо се чувство за хумор продължава Дебелянов – какво да правиш, о камък удариха уверенията ми: ни мене, ни на другите им се иска да погиват още млади и зелени, и то по литературни причини...“

Реалността вече е работила против иреалността, но за това комай не се е догаждал само оптимистичният млад приятел на изявените вече поети... Сигурно пък те затова са го обичали. Заради неговата невинност в наивността на крайните му помисли. По някакъв начин той им е вдъхвал кураж с неистовостта на авангардните си идеи, с които те вече вътрешно в себе си са били почнали да се сбोगуват. А не са виждали други пътища за творчеството си. Затова сигурно в същото писмо Димчо го пита как е, как живее и го моли по-често да се обаждат, защото „ние тука караме по стария път...“. Още тогава Дебелянов е забелязал, че младият Георги Милев носи разрушението на старото (старите пътища в литературата и изкуствата), но носи и надеждата за новото даже и когато проектите му са авангардно неприемливи...

Най-любопитното в скандалния проект на Георги Милев е обаче в обстоятелството, че тази „тема“, породена от сплина на българските пред- и следсимболисти, не е изследвана и даже въобще не се засяга в литературната история. Идеята на младия Георги Милев надхвърля рамките на крайните европейски и световни авангардисти в по-късните десетилетия на миналия век с необичайните им „инсталации“ и прочие...

Друг е въпросът, че в неговата идея живеят желанието и убеждението за жертвоготовност в името на литературата и изкуството...

III НАГРАДА

Разказ от Илияна Колева*

ЗА ПРОЗА

Калейдоскопът на Звездочела

Луминесцентната светлина обливаше помещението. Натрапчивото жужене дращеше слуха, сякаш остри нокти скърцаха по гладко стъкло. Дразнещият, но слаб звук се разнасяше от тавана, където една от дългите осветителни пръчки премигваше няколко пъти, после изгасваше, а нейната сестрица осветяваше с мътната си светлина посипания пласт прах, наслоил се върху нея от времето. Помещението блестеше в стерилно-мръсна светлина, независимо от своеволието на две-три от тези пръчки, които след познатото жужене изгасваха и оставяха сенчести петна по сивобелите стени. Няколко подвижни маси в цвета на стените с боядисани крака, ожулени на места, също като обелени коленца на деца, бяха наредени покрай едната стена. Десетки шишета с нахлупени биберони върху неравните гърла, приличащи на блестящи оловни войничета с потъмнели шапчици, препълваха тези масички и хвърляха отблясък под светлините на лампите. Само на една от тях с изкривени метални крачета без колелца имаше неравни купчини с пелени. Докъдето погледът стигаше, от ъгъл до ъгъл и от таван до под, в неравни редове стаята беше изпълнена с кошчета, а вътре – малки главички, повечето с голямата на юмрук на възрастен човек, помръдваха трепетно в съня си. Може би сред тази мълчалива пълнота имаше и такива, които още будухаха. И може би за това беше виновна някоя мокра пелена или колики след млечната вечеря, а може и в някоя от малките главички да бе препълнено с черно-бели мисли за бъдещето, което никой не знаеше, но всеки искаше да подреди според желанията и мечтите си.

Пантите на двойната врата проскърцаха и в залата влезе ниска закръглена жена. Косата ѝ беше късо подстригана, а върху малкия чип нос се мъдରେха очила с големи рамки, които правеха топчестото ѝ лице още по-миловидно.

– Миличките ми – тихо заговори на себе си сестрата, – не плачат, даже и да са подмокренки... И те, като всички ни, не знаят къде ще ги отведе вятърът на живота. Ех, съдба!

И като каза това тя обходи внимателно редичките, спря се тук-там над някое кошче, дръпна завивка, помилва челце и отново тихо си излезе. Помещението остана празно да бди над препълненото си с малки сърчица тумбаче от сиво-бели стени. А в ъгъла, където беше най-тъмно и където се мъдରେше стара секция с шкафчета, чиито вратички отдавна ги нямаше, на най-горния рафт две блестящи топченца самотно наблюдаваха ставащото. Това беше стара и овехтяла, малка плюшена играчка, която някога може и да е била еднорог, но сега приличаше повече на размърдано сиво мишле.

Сутринта дойде мъглива и студена. Февруари показваше зъбатата си страна и рисуваше с дъха си картинки по стъклата. Коридорите бяха оживели, гласове кънтяха и стъпки отмерваха разстоянията между вратите, гордо извисяващи се от двете им страни, също като улични лампи по някой широк столичен булевард.

В помещението с кошчетата също беше настъпило оживление. Една по една главичките се размърдаха и проехтяха пискливи гласчета.

– Ех, пак са гладни като зверове! Все не им стига! – влезе с гръм и трясък висока и суха жена в медицинска престилка. Тя се засуети около подвижните маси, избута една по-близо до първата редица с кошчета и след малко вече се чуваше „цок-цок“, звук, който раздразни дори и онези малки същества, които все още не бяха напълно отворили оченца. Гръмна хор от крещящи гласчета. Настъпи оживена какофония.

– Иванова, хей, Иванова! – провикна се от вратата лекарка в зелена престилка. – Не храни номер 17. Социалните ще я взимат. Щели да я гледат приемни...

– Докато стигна до нея, докторке, ще мине бая време. Нали има нареждане да храним първо последните номера, че са новородени, а чак после по-предните – отвърна ѝ тросната жената.

Лекарката махна пренебрежително с ръка и излезе, а вратата скръцна с пантите си, сякаш нещо в разговора на двете жени не ѝ

се понрави.

– Ама ха! Що ли ви раждат, като ви хвърлят после други да ви дондуркат?! Ама работа!

Хляб трябва да се яде, че тумбакът иначе пее... Пък и сметките край нямат – мърмореше си жената, докато вадеше празните шишенца от малките устенца и слагаше други, пълни с точно примерена бяла течност.

– Ах, къде е малката от номер 17? – учудено попита ниската жена с големите очила върху носа.

– Днес социалните я взеха. Щели да я гледат приемни родители... А още колко има... – уморено ѝ отвърна колежката ѝ от дневната смяна, която припряно прибираше нещата си в дамската чанта. – Пък и мястото ѝ няма да остане дълго празно. Утре ни водят още едно – довърши жената и излезе. Бързаше да се прибере къщи. Там я чакаха внуците ѝ, за да ги гушне и да им даде сладкишите, които по пътя щеше да им купи. Те бяха нейното „валидолче“ срещу несправедливостите на живота.

Вечер – сутрин. Ден и нощ. Така е винаги тук. Едни идват, други си отиват... Повечето не знам къде заминават, но за някои слушах как си говорят лелките: „На късмет да му е, че бързо да го предложат и му намерят семейство! Хубаво детенце е, ма съдбата му такава“.

„Горкото, има да чака с тази болест да го вземат... Ей, Петрова, хората сме по-лоши от зли кучета! Кучетата поне котилото си гледат, пък ние нито ги даваме, ма не ги и гледаме, ми ще ги уморим... Родим ги и като кукувицата...“

„Стига, Любомирова, стига! Детето дом ще има, родители... Мъчно ти е, знам. Човек като те гледа, чак сърцето му се къса, но такава ни е работата...“

„Миличките! Душички са те, докторке! Вярно е и като тях трябва да има, че да напълнят някое самотно майчино сърце и да изпънат лицето в усмивка на гордия татко, ма... Пак ми се къса сърцето. Като невидими са, а ги има! Свят, ще речеш, но не зависи ли той от нас?“

„Ей, поне по Коледа се сецат, та са пратили малко памперси за малките! Добре, че са празниците и пращат, че малко да си отдъхнем поне за месец. Все не стигат бюджетите, пък като тръгнат да се преизбират, всички обещаваат и се сецат, че и такива душички имало под това небе.“

Така си говорят леличките, та и аз да познаявам нещо, иначе все тук самотно си стоя и гледам, гледам... И никой не ме гушка.

О! Ама аз съм все забравих да се представя... Ако въобще е възможно това. Всъщност ме наричат Звездочела и съм направена от плюш... Е, била съм направена някога, когато съм се родила. Самоопределям се към еднорозите, макар че, погледнато отстраня, рогът ми е толкова деформиран от мацкане и гризване, че май вече не е никакъв рог. Едното ми ушенце (би трябвало да са две, защото, когато се родим си имаме чифт, но...) е всъщност мръсна топка, пришивана десетки пъти, а накрая оставена на произвола на съдбата си. Нослето ми, така де, муцунката ми, е загубила вечната усмивка, скрита под незнайно какъв цвят. Имам оченце и половина. Останалата половина ми я откъсна един палавник с новите си остри зъбки, когато още бях в Дома. От гривата ми са останали всичко на всичко три косъма с различен нюанс. Не помня какъв цвят е била, когато съм се родила. А името си съм получила от една леличка (така де, около мен винаги е имало лелички, просто напоследък са все по-малко и все еднакви). Та била съм със звездичка на челото, но сега вече си имам три. Всъщност останалите две ми ги нарисува едно клатещо се човече, на което кой знае откъде му беше попаднал стар флумастер в ръчичките, а заедно с него и аз... И така... От доста време обаче си стоя на този рафт. Преместиха ме от моя дом и ме докараха тук заедно с още като мен. Хората си говореха, че го затворили и вече няма такива домове, като нашия. Напоследък не са ме дърпали, гризали и хвърляли, но не са ме и гушали. Липсват ми малките ръчички... Преместиха ме при по-малките. Тук често се чува плач, като от малки котенца, търсещи майка си. Има две-три открояващи се, но и те бързо

* Илияна Колева, студентка в магистърската програма „Методика на обучението по български език и литература“, бе отличена в конкурса на в. „Пловдивски университет“ през 2021 г. с III награда за проза.

Среща на Химическия клуб „Драгендорф“

Гл. ас. д-р Станимир МАНОЛОВ

На 5.04.2022 г. в навечерието на десетата годишнина от учредяването му се проведе поредната среща на Химическия клуб „Драгендорф“. Верен на своята мисия, клубът продължава да осъществява редовни срещи на достъпно равнище, организирани и информационно обезпечени от доброволчески екип от студенти и преподаватели.

На срещата присъстваха (в аудиторията и виртуално) настоящи и бивши студенти и докторанти от Химическия факултет, също така и преподаватели от Университета по хранителни технологии и колеги от Института по тютюна в село Марково.

С обаяние и чар доц. д-р Стела Статкова-Абегхе, председател на клуб „Драгендорф“ от учредяването му, приветства всички присъстващи, разказа за изминалите интересни срещи и ни разходи из тях и виртуално от сайта – <http://chemclub.uni-plovdiv.net/en/>. Модератор на срещата бе гл. ас. д-р Йордан Стремски, който е основен администратор и организатор на всички срещи до момента още от основаването на клуба през 2012 година. Д-р Стремски също поздрави всички присъстващи и сподели от сърце, че е много щастлив да види залата пълна, разбира се, при спазване на разумно разстояние поради епидемиологичните мерки.

Като част от програмата се включиха „Еразъм“ студентките Теодора Тодорова, Ангела Ситновска, Кремена Гаджалова и Силвена Юркова – всички от спец. „Медицинска химия“, 4-ти курс. Теодора и Ангела са в Университета в Аликанте, Испания, а Кремена и Силвена са в Тракийския университет в Одрин, Турция. В реално време те показаха къде са и с какво се занимават в лабораториите, в които работят. Разказаха за своите приключения и отговориха на всички въпроси, възникнали от страна на по-младите техни колеги. Убедено заявиха, че химията е език, който е универсален и се говори по цял свят, а подготовката, дадена им в Химическия факултет на Пловдивския университет, не отстъпва по нищо на тази на техните колеги от чуждестранните университети. Изключително са щастливи, че имат този шанс да отидат благодарение на програмата „Еразъм+“ в друга държава да учат, макар и за 4 месеца.

Поглед към аудиторията

По традиция на всяка среща на клуб „Драгендорф“ има гост. Този път бе поканена Йорданка Моллова, старши сержант в българската армия (Химически войски) и докторант по органична химия с ръководител доц. д-р Пламен Ангелов. Докторант Моллова представи много интересна презентация за химическите оръжия, за биологическите оръжия, за бойните отровни вещества, за ядрените бомби и сподели още много интересни военни знания,

свързани и с химията. Дипломантката в катедра „Органична химия“ Ивелина Койчева пък „подложи“ докторант Моллова на блицинтервю, в което й зададе много интересни въпроси, като: *откъде е дошла любовта ѝ към химията, какво е общото между химията и българската армия, има ли достатъчно противогази в българската армия*

Докт. Йорданка Моллова вдясно и Ивелина Койчева

и още много други. Докторант Моллова направи и демонстрация на няколко противогаза, обясни техния механизъм на работа, как се поставят и за предпазване от кои вредни газове и частици могат да послужат различните видове противогази. В заключението си докт. Моллова призова химията да се използва безопасно за мирни цели.

Ако това, което сте прочели, е предизвикало интерес у вас, можете да се присъедините, като посетите официалния сайт на Химически клуб „Драгендорф“ – <http://chemclub.uni-plovdiv.net> или на Facebook страница – Chemistry Club Dragendorff.

Винаги сте добре дошли!

➡ От стр. 20

заглъхват, когато странните кристални шишета, които май някога са служили за друго, влязат в действие и нахранят малките устенца. Самотата ме притиска. Вярно е, че въобще не е хубаво да те гризат, дърпат и хвърлят, но да гледаш отстрана и да се чудиш на картинките, които като хиляди начупени стъклца се менят всеки ден, но остават с еднакви краски под различната светлина на собственото си отражение. Също като онези интересни неща, които хората наричат калейдоскоп... Отдавна забравени и самотни.

Понякога и на мен ми се иска да ме отведат някъде. Сигурно там е по-добре и все ще се намери някой да ме изпере, изсуши и гушне. Нямам нищо против и да ме мачкат и гризат. Така де, свикнала съм си и все си е внимание, а не студена тишина. О! Чувам стъпки и трябва да пазя тишина.

Старата врата проскърца предупредяващо с пантите си. Една малка главичка се подаде през процепа, след нея две плитки заподскачаха отстрана на миловидното личице.

– Бабче, ма те всичките спинкат! – учудено проехтя гласецът.
– Тихо, милинката ми, че ще ги събудим! А те, душичките, малко им трябва и сърчицата им скачат като на сърнички!
– Бабче, а те ще си намерят ли мама и тате като моите? – обърна

Калейдоскопът...

се момиченцето към сестрата с големите очила и чипия нос.

– Дано да си намерят, Лили! Дано и те да видят светлинка в тъжните си гърдички!

– А какво е онова там, бабче? – попита детето.

– Кое?! – попита объркано жената, но проследила пръстчето на петгодишната си внучка, отвърна тихо. – О, това е Звездочела. Седи си там от доста време. Грозна била за по-големките дечица, а сърце не ми даде да я хвърля, та я оставих тук.

– И тя ли си няма никого?

– Няма си.

– Бабче, а може ли да я вземем вкъщи и ще я оставя до моята Сърчатка, да ѝ бъде майка? Нали и тя е конче...

– Може, ако обещаеш, че ще ѝ вържеш панделка като на Сърчатка.

– Да-а-а... – викна детето, но веднага спря, видяло пръста пред устата на баба си.

– Тихичко, милинка, че ще ги стреснеш! Хайде, ето ти Звездочела и да вървим, че баща ти сигурно вече чака отвън.

Само след минута стъпките им заглъхнаха в далечината на коридора. Незнайно защо този път вратата не скръцна с пантите си, а бавно се затвори, сякаш не ѝ се искаше неочакваните гости да напускат потъналото в светлина и тишина помещение.

Стефан –
митрополит на Талин
и на цяла Естония

Възкресението на Христос –

Възкресението на Христос, нашата надежда!*, апостол Павел много добре го е разбрал и заради това ни призовава да съучастваме на Христа в смъртта, да споделим страданията Му, за да познаем Него и силата на Възкресението Му (срв. Филип. 3:10), представяйки себе си Богу като оживели от мъртвите (срв. Рим. 6:13).

Възкресението се отнася до всички хора. Един по-внимателен прочит на 2 Кор. 5:15 – „А Христос умря за всички, та живите да живеят не вече за себе си, а за Оногова, Който умря за тях и възкръсна“ – ни предлага ясна картина за това. Този стих, струва ми се, не означава, че смъртта на Христос е променила по чудесен начин живота и състоянието на хората, нито че те са обвързани пасивно с тази смърт. С други думи, ако изучим по-задълбочено текста, ще забележим, че той се отнася не само до смъртта и възкресението на самия Христос, но е и алюзия за смъртта и възкресението на кръстените в Христа. Всички повярвали и кръстени в Христос също са разпнати с Христа. От този момент те живеят една нова действителност във вярата на Христос Спасителя (Гал. 2:20), понеже в Христа ли е някоя, той е вече ново творение. Старите неща са минало; ето, всички неща са станали нови (срв. 2 Кор. 5:17 – „древното премина; ето, всичко стана ново“).

Христос ни даде Своя живот, за да станем чрез Него праведни пред Бога (2 Кор. 5:21), но от своя страна човечеството е длъжно да се пази да не получава благодатта Божя напразно (2 Кор. 6:1). Онези, които са Иисусови, са разпнали плътта с нейните страсти и похоти (Гал. 5:24).

Така ние влизаме в Възкресението в едно ново, дори революционно измерение: денят на Пасхата не е просто обикновено припомняне на историческо събитие; той надхвърля историческото време, защото принадлежи на Времето, присъщо на Христос, в което всичко е сегашно; където минало и бъдеще се преплитат в един миг, заради което и Възкресението успява да промени всичко в един-единствен миг, в който всичко е било реално съществуващо. По този начин Велики Петък и Пасхата оформят едно цяло във вечността на божествения живот на Христос, макар исторически Страстите Христови да предхождат Възкресението. Именно чрез страданието Бог тържествува над страданието; посредством смъртта Той побеждава смъртта.

Болката на Христос не е противопоставена нито на Неговата слава, нито на блаженството Му. Тя е веществото, от което Той черпи Своята вечна победа. Страданието на Христос, винаги страдащ с човека, надмощно от Собственото Му Възкресение, успокоява нашите страдания и даже да не го виждаме, изгражда отговор за нашата

собствена смърт. В тази увереност на майката, която току-що е изгубила единствения си син, на младата жена, изгубила съпруга си, ще се осмелим ли да кажем: „Сам Иисус, умрял и възкръснал за теб, в тази минута изстрада същото, каквото и ти, и кръстът, който ти носиш, е кръстът на твоя Господ. И тъй като Иисус Христос го носи в същия момент, както и ти, знай – това носене на кръста ти от двама ви вече означава победа. Но ще дойде денят, в който ще се отворят очите ти и ще разбереш!“?

Но вярно ли е, пита покойният Оливие Клеман, че Христос е възкръснал, или ние сме просто лъжци, които се задоволяват с лъжите си? И допълва: ако Христос е наистина възкръснал поне малко в нас, можем да сме сигурни, че колкото и големи да са трудностите, любовта и познанието неизменно ще дойдат. За оногова, който очаква да види някаква демонстрация, за да бъде длъжен да повярва, отговорът е ясен: не съществуват подобни доказателства. Но в живота на Църквата, през цялото протекновение на човешката история, та до ден днешен има множество „знамения за Възкресението“.

Царството Божие не ще дойде като факт, който може да бъде наблюдаван, е заявил Христос в Лука 17:20. То ще дойде в цялата си сила, в цялата си светлина и в победата си – всеки път, когато не се опитваме егостично да го запазим за нас единствено и само в границите на своите църкви; всеки път, когато не го затваряме в гробниците на собствената си психика, въображение, мисли и емоции, в които си мислим, че то присъства. Тайното място на сърцето ни, доколкото е обитавано от възкръсналия Иисус Христос, не познава граници; то носи вселената в необятността и дълбочината на любовта на своя Господ.

Да си припомним прекрасната пасхална проповед, завещана ни от св. Йоан Златоуст, която православните християни четат в края на пасхалната утрена. Светецът не прави разлика между работниците от първия час и онези от деветия; Христос кани на празника и едните, и другите – тези, които са се приготвили, и онези, които не са готови. По същия начин Той постъпва и с нас. Ние сме далеч, пише един от нашите православни духовници от миналия век, или поне повечето от нас, от изпиването на чашата на Страданията. Ние не сме помагали на Христос в носенето на кръста Му. Ние не сме умрели с Него, но сме заспали по време на Неговата агония; изоставили сме Го; отхвърлили сме Го чрез многобройните си грехове. И въпреки това, макар и слабо подготвени, макар и толкова нечисти, Христос ни е поканил да станем съпричастни на пасхалната радост. Христос вече не е отделен от нищо и от никого. Победата над смъртта е победа над разделението. Животът в Христа става нашият живот. Кръщението ни въвежда в динамиката на Възкресението. Евхаристията се превръща за нас, казва св. Кирил Александрийски, в „тялото на Живота“.

Именно затова апостол Павел ни призовава да се уподобим на Христос в смъртта, съизстрадайки Неговите страдания, за да познаем Самия Него и силата на възкресението Му (срв. Филип. 3:10), за да предложим сами себе си Господу като живи, които са се върнали от мъртвите. Възкресението е в нас от този миг. Нашите най-тежки страдания, дори нашата агония, ако бъдат посрещнати с най-смирено отдаване, с най-смирено детско доверие, ще се отъждествят със страданията и агонията Христови и ще ни доведат до живот, много по-силен от смъртта. „Струваше ни се, че умираме и ето, че смъртта не съществува вече. Оплакахме нашите покойници и ето, че те не са мъртви, но в Христа те са съвсем близо до нас. Възкресението прави възможна радостта на мъчениците, позволявайки им да се молят за своите палачи. Възкресението ни позволява да приютаваме и да обичаме безкористно: не ми е вече нужно да правя от другия козел на отпущението на моя страх, тъй като смъртта е победена и страхът ми се е превърнал във вяра. Светостта не е нищо друго освен отражение на тази изумителна оживотворяваща сила. В древната Църква са разказвали за един светия, възкресен от ада“ (владиката Мелетий, митрополит на Франция, Пасхално послание от 26.04.1981 г.).

В очите ни Възкресението на Христос не е само силно уверение в безсмъртието на душите, на хората: то обгръща цялата земя, всички същества, всички неща, всички мигове, всички образи, всички тела, от най-малката тревичка до космоса. Всичко ще намери своето място в славното Тяло на Възкръсналия.

Достигайки до същността на своята тема и за да я осветля по-ясно, ми се струва правилно да предприема едно поклонническо пътуване из Светата и Велика Страстна седмица, такава, каквато Православната църква я преподнава на вярващия народ.

В утрентите на първите три дни се говори за Жениха, Който пристига посред нощ; блажен е слугата, който бъде заварен буден; нещастен е онзи, когото ще заварят задрямал. Онова, което е неповторимо в Христос, е, че Той не е дошъл само при изключителните хора, а заради грешниците. Иисус, възлюбил Своите в света, ще ги обича докрай (срв. Йоан 13:1). Бог не само е възлюбил хората, без оглед какви и кои са те, до последния миг на Своето земно съществуване, но ги е възлюбил до пределния максимум. Онези, които са грешали на този свят, които са покрити със срам, които се разкъсват от съмнения, всички отчаяни и обезнадеждени... Как поколения християни са могли да станат дотам несмислени, че да превърнат Църквата в своеобразна секта на праведници, се запитва един монах на Източната църква в своя творба.

Ето Жениха; Той идва посред нощ. Бог не е далеч от мен. Той е там, където съм и аз. Той ми разкрива, че съм по-добър от своя грях. Само истинският Бог може да

* Докладът е изнесен на 33-тата сесия на Международната междоконфесионална асоциация на монаси и монахини (E.I.I.R.), Рилска света обител (България), 16 юли 2010 г. [публикува се със съкращения и със съгласието на автора].

нашата надежда

разбере човека. Единствено истинският Бог може в Страданието Си да постави подобен връх на любовта Си, приемайки на кръста нашия грях и нашето осъждане. Иисус принадлежи на същата човешка природа като нас. Той е изживял всяка една от нашите собствени лични истории. Той се е хранил със същия хляб както ние. На кръста е бил изложен на същата смърт като нашата. Той е от нашите. Ето защо Той не само премахна греха, но го пое върху раменете Си. Пренеся го и го носи.

Младоженецът дойде посред нощ. Ето ни пред грубата действителност на нашия живот, в който никаква промяна не е възможна: истинската свобода е свързана с обръщането. Христос идва да ни попита за нашите най-съкровени и тайни рани; идва да сложи пръст в раните на душата ни. Идва не само да извади на бял свят греха ни, но да ни заговори за покаяние и прощане. Нищо не може да Го спре – ни блудници, ни велможи, ни престъпници. Той призовава всички тях. Той се доближава до всеки там, където е най-самотен, в дълбините на неговия грях. А ако се намери някой да протестира, Той му отговаря с въпрос: Защо окото ти е лошо, понеже аз съм добър?

Не е необходимо да търсим надалеч. Бог не е тук или там. Той е в нас. Бог е нашето ежедневно съществуване. Той ни придружава до дома ни, както и във всички наши трудове. Споделя нашите проблеми, носи нашите трудности. Живее с нас през всичките ни дни и заспива с нас през всичките ни нощи. Слуша както нашите разговори, така и нашето мълчание. Той обитава нашата самота. Той е Онзи, Който се заема с нашата тайна. С Него тайни няма. Женихът Иисус е най-краткият път за достигане до най-крайното ъгълче на човешкото сърце.

Ето величието на случилото се на Голгота между грешника и неговия Бог. Човек греша, а Христос умира. Човекът съгрешава, а Богочовекът бива отхвърлен и прокълнат. Голгота: не просто необходимост от справедливост, но и изискване за любов, и то любов свършена. В подножието на Кръста откриваме пиромата (пълнотата) на смъртта и безнадеждността на целия свят от началото до края на историята, която пълнота се стоварва върху разпнатия Христос. Той понася всеки грях, всяка смърт, всяко страдание, очакващи всеки един, дошъл на белия свят. Кръстът е присъда над правосъдието, осъждане на осъждането, казва св. Максим Изповедник (PG 90, 408D). В сирийската литургия, споделя Оливие Клеман, чуваме думите на св. Петър, който спира единия от двамата разбойници да влезе в Рая: „Наистина, ти много стори, дверите ще останат затворени“. Другият, посочвайки кръста, който носи на рамото си, отговаря св. Петър с думите: „Ето ключа. Той ще ми позволи да вляза“ (срв. Olivier Clement, „Christ est ressuscité“, - DDB, 2000, p. 43). Христос лично е отворил Рая за него, понеже Сам Той е Раят, т.е. Присъствието Божие. Претворявайки кръста, Той засаж-

да новото Дърво на живота в сърцето на кървящата земя (Olivier Clement, *ibid.*, p. 42). Още много бихме могли в благоговение да разсъждаваме за тази тайна.

Но вместо упорито да обговаряме темата, вместо да търсим обясняването ѝ с множество думи, които ще са само тъжни брътвежи, нека се задоволим в смирение с думите на св. Августин: „Дай ми някого, който обича, и той ще почувства какво искам да кажа“.

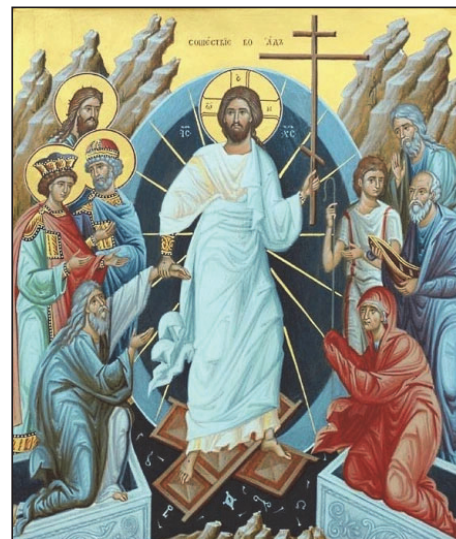
Вече се каза, че страданието, както и възкресението на Бога са тайна за нас, заради което не можем да говорим за тях по друг начин, освен по аналогия и уподобяване. Наистина, на кръста Христос е ние, аз и вие, „преобразени по Негово подобие“. Не само за да успокои страданието ни, но за да го понесе върху Себе Си, което пък ще даде плода на живота, плода на любовта.

На днешния човек, който се опитва да преодолее смъртта чрез биологическото безсмъртие, това може да се струва нелудничаво. Но за кой живот става въпрос? Мъдростта на Кръста е източник на божествен живот в нас във всеки момент – но само ако съумеем да съзерцаваме Онзи, Който ни е проникнал; ако съумеем да се прилепим към Него и да постоянем, доколкото Той се сражава за нас.

В гробницата тъмнината се спуска над Разпнатия. За един миг като че ли силите на злото тържествуват. Но в същия миг се разкрива истинският смисъл на Неговата смърт. „Онзи, Който умира на кръста, Христос, притежава живота в Себе Си; Той има живота не като външен дар – нещо, което може да Му бъде отнето – но го има в природата, в субстанцията Си. Той е животът и източникът на всеки живот. Като човек Той е могъл наистина да умре; но в Него Сам Бог влиза в царството на смъртта. Човекът, който умира, е Бог или по-точно Богочовек. Единствено с този съюз, без противоречие, без промяна, без разделение или отделяне от Бога и от човека в Христос, е възможно смъртта на човека да се приеме от Бога и да бъде победена и унищожена отвътре“ („Le mystere pascal“, - Spiritualite Orientale, No. 16, edition Abbaye de Bellefontaine, 1975, pp. 47 – 48).

Крайната цел на Въплъщението е унищожението на смъртта. Срещата със смъртта е часът на Христос; часът, заради който Той е дошъл (срв. Йоан 12:27). В гроба Той не чака пасивно. Светите отци виждат в този момент своеобразен двубой между Христос и смъртта, между Христос и Сатаната, понеже тази смърт е била последният триумф на Сатаната – и крайното му поражение. Такъв е смисълът на слизането на Христос в ада; Неговата смърт, станала Негова победа.

Така гробът, веднъж отворен, се изпълва с Духа на Възкресението. Както пише Ханс Урс фон Балтазар: „Самият ад се превърна в Църква“. Църквата всъщност, тъй като в Църквата човечеството на Христа, което е едно човечество едновременно разпнато и възкресено и което е и наше,

става за нас извор на Живот. Поради това, ни казва химнографът, адът е изпълнен с горчивина: Понеже Ти бе поставен в нов гроб, Спасителю на вселената, адът се уплаши, портите бяха строшени; после се разтвориха гробовете и се изправиха мъртвите, изпълненият с благодарност Адам извика от радост: „Слава на Твоето сошествие, Господи, Приятелю на хората, слава Тебе!“ (апостих от вечернята на Велики петък). Смъртта на Христа е спасителна смърт, защото тя унищожава източника на смъртта – злото; защото показва крайното и пълно поражение на злото.

„Разбира се, смъртта царува винаги, напомняйки за своето присъствие: разделението, мъката, раздялата с нашите близки, често жестоките исторически трагедии, омразата към себе си, към другите. Но винаги тези състояния, ако бъдат преодоляни с вяра във Възкръсналия, могат да се превърнат в пътеки към Възкресението“ (Olivier Clement, *ibid.*, pp., 48 – 49), понеже Христос е низходил до дълбините на ада, за да сподели в пълнота състоянието на смърт – не само на ония, що са го изпитали преди и след Него, но и заради всеки един от нас, които в този момент сме между живота и смъртта. „Дойдете при Мене всички отрудни и обременени; и аз ще ви успокоя“ (Мат. 11:28): в нас страхът преминава във вяра и там, където положението се е считало за безизходно, Той е там, Той, нашият Приятел, и Неговото присъствие отваря място за светлината.

Светлината свети в тъмнината и този път тъмнината е погълната от нея. Изведнъж земята е засята с нов огън, огънят на Светия Дух. Христос е възкръснал от мъртвите; Христос възкресява мъртвите. Христос Възкръсналият идва да насели най-тайното местенце в сърцата ни, за да може това последното да понесе цялата вселена в дълбините на безкрайната любов Божия, защото наистина няма по-голяма любов в човешкия живот от възвестеното Възкресение на Христа.

Възкресението на Христа е нашата надежда? Несъмнено, тъй като Възкресението за нас, християните, не е единствено съчувствие и успокоение за после, а наше призвание именно днес.

**Авторизиран превод от френски:
Петър Граматиков**

Спортният семестър за студентите от Пловдивския университет започна шампионски със спечелените първи места в няколко състезания

След продължителна пауза в академичния спортен календар поради противоепидемичните мерки през месец март 2022 година се проведе няколко състезания, в които студентите от Пловдивския университет се представиха изключително успешно.

На 10 март в парк „Лаута“ се проведе традиционният пролетен крос, организиран от катедра „Теория и методика на физическото възпитание и спорта“ при Педагогическия факултет и от Студентския съвет на ПУ. Поканата на организаторите беше отправена към всички пловдивски висши училища, но явно дългата пауза и все още продължаващото дистанционно обучение доведоха до редуциране на участниците. При мъжете 1660-метровото трасе пробягаха 21 студенти от 3 вуза, а жените, които пробягаха дистанцията от 800 м, бяха от два вуза.

В отборното класиране при мъжете на първо място е Пловдивският университет, на второ място – Медицинският университет, на трето място – Университетът по хранителни технологии. При жените първи са представителките на Пловдивския университет, а втори – на Университета по хранителни технологии.

В индивидуалната надпревара доминацията на нашите спортисти беше ясно изразена. При жените първите три места бяха заети от представителките на Пловдивския университет Силвия Георгиева, Кристина Борукова и Ивана Иванова.

При мъжете първи се класира Димитър Петков, втори – Тенчо Бортоласов (и двамата – от Пловдивския университет), трети – Васил Димитров (Медицински университет).

Победителите в отборното класиране бяха наградени от Виктория Палигорова – председател на Студентския съвет. Медалите в индивидуалното класиране бяха връчени от други двама представители на Студентския съвет: съответно от Стоян Георгиев – на жените, и Роксана Филипова – на мъжете.

* * *

От 20 до 23 март в курортния комплекс „Пампорово“ се проведе Университетските зимни игри и Зимен университет 2022, организирани от Националното представителство на студентските съвети в Република България и Асоциацията за университетски спорт „Академик“. Чрез реализирането на този проект

Отборите на Пловдивския университет заедно със ст. пр. Валентин Кузев и представителите на Студентския съвет

Носителката на златен и сребърен медал от зимната универсиада Стефания Савкова

АУС „Академик“ и НПСС целят популяризиране на зимните спортове сред студентската младеж в България.

Състезания се проведе по следните дисциплини: сноуборд, ски рали, ски бягане, ски алпийски дисциплини, бърза шейна и снежна щафета.

Пловдивският университет се представи с двама състезатели: Стефания Савкова – специалност „Право“, втори курс, и Йордан Йорданов – специалност „Педагогика на обучението по физическо възпитание“.

Стефания Савкова се състезаваше в дисциплините ски рали и ски алпийски дисциплини, като в първата завоюва златен, а във втората – сребърен медал. Йордан Йорданов участва в алпийските дисциплини, но не успя да постигне призово класиране.

Спечелените два медала ни поставят на пето място в комплексното класиране.

* * *

Награждаването в отборната надпревара при жените. В средата е и ръководителят на отбора ст. пр. Валентин Кузев

На 27 март в Ямбол се проведе Националният университетски шампионат по лекоатлетически крос за жени и мъже – пролет 2022. Трасето, което за мъжете беше с дължина 6 км, а за жените – 2 км, се оказа изключително трудно. В надпреварата се включиха общо 9 висши училища – 7 при мъжете и 6 при жените.

Силвия Георгиева Георгиева безапелационно победи своите 20 конкурентки, а доброто класиране на останалите ни състезателки допринесе и за спечелената отборна титла – Кристина Борукова е шеста, Златка Райчева е седма и Силвия Красиминова Георгиева е девета. И четирите състезателки са от специалността „Педагогика на обучението по физическо възпитание“.

При мъжете състезанието премина при жестока конкуренция и шестото място на Димитър Петков, осмото на Тенчо Бортоласов, единадесетото на Нежи Карахасан и петнадесетото на Гени Семковски не стигнаха за призовата тройка. Само половин точка ни раздели от почетното трето място. Призьорите освен медали и плакети получиха и предметни награди от организаторите от Тракийския университет – Стара Загора. Водач на отбора бе ст. пр. Валентин Кузев.